

De HUISGENOOT

VERENIGD MET ONS MOEDERTAAL

Deel I., No. 1.]

MEI, 1916.

[Prijs 6d.

STUTTAFFORD'S

Postbus 69, KAAPSTAD.

Heden is het noodwendiger dan ooit om zo veel u kunt voor uw geld te kopen. De enige manier voor de grootste, beste bezuiniging is om per post direkt met Stuttafford's te handelen, waar de goederen altijd tegen de allerlaagste prijzen genoteerd zijn en alle klederwaren worden vrachtfrij in de Unie verzonden.

H1. **Waterdichte Regenmantel** in nieuwe Beve-kleuren met radium mouwen en onder-mindeslaagen. Twee zakken en volle ceintuur. Voorhanden in lengten van 52, 54, 56 daau. Speciale waarde.
W 35/6. OS 37/6.

H2. **Dames Nieuwe Regenmantel** dicht geknoopt tot aan hals met omhoog kraag. 2 zakken. mouw met manchet en volle ceintuur om middel. 52, 54 en 56 inmm.
W 35/6. OS 37/6.

Waterdichte Regenjassen in Bruine Gaberdine Stof, Raglan schouders, geruite voering met "step" of militaire kraag.

55 - 75 -

Waterdichte Wandeljassen in Olijf-gleurige Parramatta Stof, met fancy geruite voering, wijd gesneden.

55 -

Waterdichte Rijjassen met zadelpand. Been rienen en Wind-Manchetten, in bruine Parramatta.

55 -.

SCHOENEN.

H3. **DAMES SCHOENEN.** Zwart Box Kalfsleer Derby fetsoen. brede punt en platte hak, ook met elegante punt en Cuba hak. 21/9.

H4. **HEREN STEVELS.** Dik zwart Box Kalfsleer met Riemen of Derby fetsoen, met dikke lederen zolen, ook in Bruin Kalfsleer. Gewaarborgd voldoening te geven. 22/9.

H5. **DAMES OVERSCHOENEN** met hoge-kap, per paar 5/6, 5/11.

H6. **HEREN OVERSCHOENEN** hoog over vreef gaand, per paar 6/11, 7/11.

PARAPLUS.

H7. **DAMES PARAPLUS.** De "Stuttafford's" Speciale Zwarte Paraplu, sterk gemaakt en goed overtrokken. Fancy Zilveren beslag. 8/6, 9/6, 10/6, 12/6.

H8. **HEREN PARAPLUS.** Sterk gemaakt en goed overtrokken, kromme en fancy kruiken. 5/9, 7/6, 10/6, 12/6.

KAMASTEN.

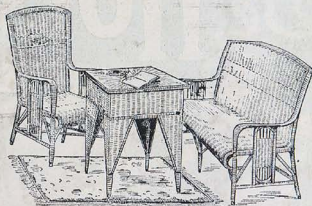
H9. **HEREN KAMASTEN** van alle soorten, Antelope, Zeilboek, Leder of Kalfsleer. Veer van voren en Putty model, per paar, van 18/9.

DE BESTE WINKEL IN DE STAD VOOR GOED- GEMAAKTE MEUBELS

Grote hoeveelheden Ledikanten steeds voorradig.
3-vt. Ledikanten vanaf **£3 10 0**
Zoals boven afgebeeld vanaf **£4 10 0**
Alle soort Bedgoed geleverd op kortste kennisgeving. Het beste werk gewaarborgd.

Slaapkamer Meubels in alle soorten en ontwerpen vanaf **£9 9 0**
Eetkamer Inrichtingen in alle soorten, "Lounge" Stoelen, "Morris" Stoelen **£3 15 0**

Prachtige kollektie Gras Stoelen en Tafels juist ontvangen. Deze Stoelen zijn gemaakt uit Gras en Malakka Rotting en kunnen uit elkaar genomen worden voor verpakking. Buitengewoon sterk en geriefelik.

£1 15 6 £1 17 6

IJzerwaren, Aardewerk en Glaswerk, Messenwaren, Electropleet, enz., in grote verscheidenheid voorradig.

BOLINDER KACHELS en andere maaksels steeds voorhanden

WOODHEAD PLANT Bpkt., KAAPSTAD.

Koopt U in dit Pakhuis?

- ¶ Als men ver uit de Stad woont, moet men in aanraking zijn met een goed betrouwbaar Pakhuis. Anders zullen postbestellingen grotendeels last en ongerief veroorzaken.
- ¶ Vijftien jaar geleden openden wij onze bezigheid. Heden kent men ons van de Kaap tot de Zambesi. Pakhuizen die jaren vóór ons begonnen, zijn wij voorbij gestreefd. Wij zullen U zeggen waarom?
- ¶ Ons doel is iedereen die tot ons komt te bedienen met de beste goederen. Wij stellen ons vertrouwen in eerlike behandeling. Wij trachten werkelijk ons best te doen voor al onze klanten. Het resultaat bewijst 't geheim van ons sukses; wij winnen spoedig het vertrouwen van hen die met ons handelen.
- ¶ Hollands wordt evengoed verstaan in ons Pakhuis als Engels — iets zeldzaams in Kaapstad. Brieven worden beantwoord in dezelfde taal waarin zij aan de firma geschreven worden.
- ¶ Begint vandaag en maakt dit Pakhuis uw Pakhuis!

MUSAETS

(RETAIL) LTD.,
40-42, ST. GEORGES STREET.

Dames Goederen, Heren Uitrustingen,
- - Schoenen en Stevels, enz. - -

OP VORSTIGE OCHTENDEN EN KOUDE AVONDEN

Kan men warmte en comfort van de ene Kamer naar de andere brengen als
- - men in bezit is van een - -

'Perfection' Oliekachel.

Binnen één minuut na 't aansteken voelt men dat de lucht aangenaam warm wordt. De donkere ochtenden en lange koude avonden worden er aangenaam en gezellig door gemaakt. De Kachel brandt het best met "Laurel" Paraffin Olie.

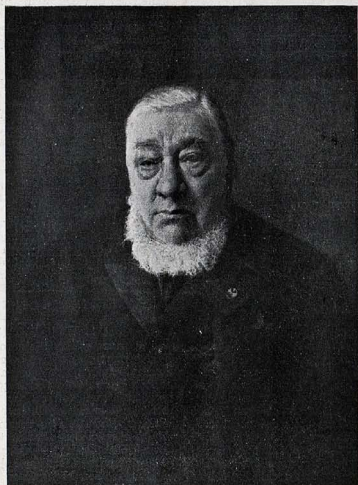
Vacuum Olie Cie., van Z. A. Bpkt.

De Huisgenoot

DEEL I., No. 1.]

MEI 1916.

[Prijs 6d.

PRESIDENT PAUL KRUGER.

“DE HUISGENOOT.”

Een Tijdschrift voor Afrikaners. Officieel Organ van de A.T.V.
Verschijnt Maandeliks onder redaktie van Prof. J. J. SMITH.

Letterkundige bijdragen te worden gericht aan de Redaktie “De Huisgenoot,” 21 Keeromstraat, Kaapstad.
Alle bezighoudings-korrespondentie te worden gericht aan de Sekretaris der Nationale Pers, Beperkt, 30 Keeromstraat, Kaapstad. Postbus 602

Intekengelden 6.- per jaar postvrij binnen de Unie.

INHOUD.	
	PAG.
Portret van President Kruger	1
Opmerkingen van de Redaktie	2
Levenschets van President Kruger	3
Die Niksuts (‘n Skets uit die Lewe)	5
Wagter op die Toring	6
‘n Historiese Dokument	6
Die Vrouw en die Huis	7
Waar mijn Karavaan gerus het	10
‘t Kleine	10
Huwelikslokke	10
Opoffering (‘n Skets)	11
Losse Gedagtes oor Helledag	12
Foto van Bijeekoms op Helledag	13
Afrikaanse Soogdiere	13
Taalnuus en Opmerkings	14
Tronkaande	15
Huweliksgeboeie	17
Kontras	18
Van het Wereldtoneel	19
Uit die Kinderewereld	21
De Fluweel-industrie	22
Foto van Friese Beesten	23
Oor Boeke	24
Afrikaanse Taalvereniging	26
Aan mijn Vaderland	26

Opmerkingen van de Redaktie.

VAN harte roepen wij onze lezers een woord van welkom bij ons eerste verskynen. Wij hebben, en eerlik willen wij dit bekennen, enigszins gearzelde of het nu de tijd was, om een nieuw tijdschrift te doen verskynen. Vele bezwaren waren er, die wij hier niet zullen gaan opsommen, daar ze een ieder duidelik zullen zijn, die acht slaat op de tegenwoordige tijdsomstandigheden. Al deze bezwaren moesten echter verdwynen voor de vaste oortuiging, dat het meer en meer ontwakende nationale leven in Zuid-Afrika, dat gelukkig aan geen partij gebonden is, en ook daar groeit waar men poogt het zonlicht buiten te sluiten, ons het recht geeft te vertrouwen, dat een tijdschrift, dat tot doel heeft de rechten van de hollands taal te handhaven en de ontwikkeling van het afrikaans te bevorderen en verder het oog te vestigen op al het goede in het nationale leven, de geschiedenis, overleveringen en idealen van de hollandsprekende bevolking van Zuid-Afrika, door velen als een goede bondgenoot in de strijd welkom zal worden geheten. Zoals wij reeds te voren aankondigden, wensden wij ons niet op het terrein van partij-politiek te begeven. Te veel, helaas, wordt dikwyls aan de politiek geofferd tot schade van ons volksleven. Ons doel is het echter mede te arbeiden aan de opbouw van ons nationaal leven. Meer en meer toch vestigt zich bij velen de oortuiging, dat ook het afrikaanse volk alleen zijn roeping in de grote opmars der volkeren vervullen kan, wanneer het ontwikkelde eigen kultuur, wanneer het spreekt een eigen taal, wanneer het op dat stuk aarde, dat de Voorzienigheid het onder zijn diepblauwe hemel schonk, vindt zijn eigen weg en eigen wijze van handelen.

Het grote gevaar, dat ieder volk in deze dagen van wereldverkeer en kosmopolitiek bedreigt, is het verliezen van eigen persoonlikheid. Hoe arm zou de natuur zijn als alle bloemen één kleur en alle vogelen één stem hadden. Maar zo zal arm worden de mense-

wereld als de volkeren gaan vergeten, dat ze aan te kweken hebben in de eerste plaats de zeden en gewoonten, die daar groeien op eigen nationale bodem, en niet de armen wijd openen moeten voor het vreemde, dat van buiten inkomme wil. Laten wij elkaar hier goed verstaan. Wij wensden niet als de Chinezen eens beproefden ons land af te sluiten met een grote muur, en aan de poorten wachtters te zetten, die alles zullen afwijzen wat vreemd is. Weinig zou dit helpen en het gevolg zou op de lange duur niets anders zijn dan innerlike verslapping. Eigen karakter, eigen aanleg, eigen wijze van zien, wensden wij echter te ontwikkelen. Wat van buiten komt moet ons sterk vinden, en opgaan in het afrikaanse leven. Niet moet het afrikaanse leven opgaan in en verteerd worden door wat van buiten komt. Ons tijdschrift wil medehelpe, om te handhaven en sterker te maken deze kracht van het afrikaanse volk, om zich zelf te zijn. Alleen op deze weg is het mogelijk, dat de vele vraagstukken, die noodwendig onder een jong volk moesten opkomen een normale en natuurlike oplossing zullen vinden.

In dit ons pogen rekenen wij op de hartelike samenwerking van onze lezers. Niet alleen wensden wij de lust tot lezen en onderzoek aan te moedigen, maar tevens aan de jonge schryvers en dichters in ons midden de helpende hand te bieden. Met genoegen zullen wij dan ook bijdragen voor “De Huisgenoot” ontvangen. Waarschijnlijk zullen wij instaat zijn voor bijdragen, die door ons goed gekeurd worden een klein honorarium uit te keren, zo spoedig ons tijdschrift op vaste voet staat en zichzelf betaalt.

Ons eerste nummer gaat nu de boer op. Wij hopen, dat “De Huisgenoot” een vriendelike ontvangst zal vinden in menige woning. Zoals wij te voren reeds aankondigden, zal het streven van “De Huisgenoot” zijn te vertolken wat daar leeft en werkt in het afrikaanse hoofd en hart, en weer te geven wat daar groeit en bloeit op het afrikaanse veld. Ons zonnig Zuid-Afrika is een heerlik land, ons afrikaans volk een sterk volk, dat die schoonste eigenschappen in zich heeft, die wanneer ze tot volle ontwikkeling gekomen zijn, blijdschap zullen geven aan velen. Zo ligt voor ons een arbeidsveld, dat aanspoort tot gespannen arbeid. We zijn nog in de lente, we hebben te ploegen en te zaaien. We willen het doen met de kracht van hen, die de wind reeds zijn lied horen zingen over de velden, die een rijke oogst dragen.

MAANDELIKSE FOTOGRAFIE-WEDSTRIJD.

Ons doel is 't, in ons tijdschrift niet alleen in woord, maar ook in beeld te laten zien wat schoons Zuid-Afrika bezit. Niet beter denken wij dit doel te kunnen bereiken, dan door onze lezers, die 't genoegen kennen om met de kodak gewapend door 't veld of langs 't strand van de zee te dwalen, en 't mooie wat men daar ziet op de gevoelige plaat op te vangen, uit te nodigen deel te nemen aan de fotografie-wedstrijd, die wij wensden uit te schrijven. Laat een ieder, die eigen genomen foto's heeft van mooie natuurtaferelen, historische gebouwen en monumenten, enz., enz., een afdrak aan ons kantoor, Bus 692, Kaapstad, inzenden. Voor de beste foto, die ingezonden wordt, zullen wij een beloning geven van 10s., doch onder dien verstande, dat alle ingezonden foto's ons eigendom blijven en zo gewenst, door ons gereproduceerd kunnen worden.

Iedere maand zullen wij derhalve aan de goedgekeurde foto, die wij in ons tijdschrift zullen reproduceren, een beloning van 10s. toekennen. Wij raden onze lezers aan, bij de ingezonden fotografieën een korte beschrijving te zenden, omdat daardoor ook de foto's in belang zullen toenemen voor hen, die de streek waar ze genomen zijn, niet kennen.

De Junie wedstrijd sluit op de 31ste Mei a.s. Foto's moeten ons derhalve vóór die datum bereiken.

LEVENSCHETS.

PRESIDENT KRUGER.

DE helden van 't verleden, behoren aan 't nageslacht. Beter dan eigen tijdgenoten dat vermogen, kunnen de nakomelingen doorzien en begrijpen, wat leefde in de ziel van een grote, die voor hen kwam. 't Klein gebeuren van iedere dag valt weg en 't blijvende, 't eeuwigerste treedt op de voorgrond. Doch vooral hieraan kent 't nageslacht hem, die groot was onder zijn volk, dat hij vooruitgezien heeft de behoeften van de komende tijd. Laten zijn slapen de kroon gedragen hebben, zijn hand 't zwaard gevoerd, zijn schouders omworpen zijn geweest met de profetemanter, zijn taak was niet afgelopen toen zijn oog brak, de moede hand 't zwaard ontglipte en voor eeuwig de mond zweeg, die woorden van wijsheid sprak. Hij is daar, omdat zijn scherpende oog uitzag naar de toekomst en hij vroom beluisterde de stemmen, die uit een wordende tijd tot hem kwamen.

Zo hebben we 't beeld te zien, van de krijgsmansstaatsman, Paul Kruger, de ziener, die blikte in de toekomst en door wat zijn helderziend oog zag zijn daden liet regelen. Inderdaad wij kunnen hem beter begrijpen en duidelijker hem zien dan zij, die met hem stonden in zijn strijd. Uit de opgewonden verwarring van die tijden, waarin zoveel gedaan en gezegd werd, dat slechts voortkwam uit tijdelijk willen en zelfzuchtige begeerte, rijst allesbeheersend zijn grote figuur voor ons op. We zien hem, de zoon van 't veld, de nobele vertegenwoordiger van een eenvoudige, doch innerlijk sterke beschaving. Een machtige achtergrond voor zijn beeld vormt 't als een paddestoel uit de grondrijvende industriële Johannesburg—de stad van 't goud met zijn jagende stampers en zijn rusteloos begeren naar rijkdom en schatten. Als een monster groeit die stad en zij dreigt hare vele grijpparmen uit te strekken over dat zonnige land, met zijn patriarchale instellingen. Een strijd breekt uit, die ons terug doet denken aan de spreekjes onzer jeugd, toen een angstig beven ons beving, als onze levendige verbeelding ons de strijd schilderde, die onze dappere held, om een onschuldig leven te redden had met de draak, 't geweldige monster, dat zoveel middelen van verweer en zoveel kunstgrepen kende. Schijnbaar is onze held overwonnen en toch tegen die grauwe achtergrond van een kosmopolitische geldstard rijst voor ons heden in forse trekken omhoog de figuur van Paul Kruger, de leider van mannen, de overwinende overwonnenen. Rustig kunnen wij, die na hem kwamen, hem nu zien, en hij groeit voor ons en wordt de belichaming van de grote afrikaanse idealen, die niet sterven kunnen. Hij ziet op ons toe en is niet van ons weggegaan. De werkelijk groten verlaten ons niet. Onze helden zijn met ons en aanschouwen onze kamp. Onze helden staan naast ons en wijzen ons de weg, die zij reeds zagen voor wij geboren werden.

Geboren werd Stephanus Johannes Paulus Kruger, de zoon van Kasper Jan Hendrik Kruger en Elsie Francina Steijn, op de 10de Oktober 1825, op de plaats "Bulhoek" (tans "Vaalbank"), dicht bij het tegenwoordige Colesberg, in de Kaap-Kolonie gelegen. Eenvoudig was de woning en eenvoudig de omgeving waarin dit kind, dat de leider zou worden van zijn volk geboren werd en opgevoed. Paul Kruger was een kind van 't veld. We moeten kennen de vormende invloeden, die daar uitgaan van 't leven in

't veld willen wij de man begrijpen, die later met vaste hand en onverbreekelijke wil tot 't laatst toe ingreep in 't lotgeval van zijn volk. Als jonge knaap wordt hij niet overstelpst met die tedere zorg, die tegenwoordig allesregelend in 't leven van 't kleine kind ingrijpt. Eerst op zijn vijftiende jaar leert hem een rondreizend onderwijzer de eerste regelen van spellen en schrijven. De schoolwijsheid, die hij meekrijgt in 't leven is gering en heeft dan ook niet, zoals tegenwoordig helaas 't geval is met duizende kinderen, zijn oorspronkelijke aanleg en eigen persoonlijkheid kunnen verstikken. Zijn school is 't open veld. Daar als lammerwachter leert hij de geheimen kennen, die de natuur hun schenken, die vertrouwend tot haar naderen. Reeds van jongsaf wordt zijn oog gescherpt en zijn hand geoefend. In snelheid wedijvert zijn voet met de bok, die voortsnelst over de vlakke. Zo groeit hij op, in een omgeving, die hem er toebrengt, vele eigenschappen, die hem later van zo 'n onschatbaar nut zullen zijn zelfstandig te ontwikkelen.

's Avonds als de schapen gedreven zijn in de kraal hoort hij in de ouderlike woning de onopgesmukte ernstige verhalen van 't oude en nieuwe testament. Die verhalen voeden zijn geest, en brengen hem, in wie een sterke aanleg tot vrome godeliefde sluimerde, nader de almacht en groetheid van God, die zijn starren zait over 't uitspannel, en met zijn blauw hemelgewelf de aarde ompant.

Zo groeit de knaap, en als daar van plaats tot plaats de roepstem gaat om uit te trekken van onder 't engels bestuur en een nieuwe wereld te zoeken waar men vrij zal zijn, dan leeft de elfjarige knaap deze gebeurtenis mede. Spoedig ontwaakt in de knaap de man. Het zware leven van de voortrekkers leert hem, beter nog dan zijn jongensarbeid achter de kudde, de kracht van zijn spieren en de sterkte van zijn geest kennen. De verschrinkingen van 't leven blijven hem niet gespaard. Reeds spoedig heeft hij onder de ogen te zien, de dood die komt als een dief in de nacht. Het slagveld, waar levenloos uitgestrekt liggen de mannen, die hij nog kort te voren met vrolijke lach zich voorbereiden zag tot de strijd, zal tot in 't diepst van zijn ziel de jonge knaap hebben aangegrepen. De ernstige, diepe waarheden van 't leven leert hij uit 't werkelijke leven en worden tot een machtig rijk bezit, waartegen geen boekkennis of schoolgeleerdheid kan opwegen.

De jonge knaap wordt tot daden geroepen, waarvoor de volwassene al de kracht van zijn zenuwen en al de spanning van zijn wil nodig heeft. Op dertienjarige leeftijd trekt hij reeds mede op een ekspeditie tegen 't kafferhoofd Selikats en doodt in dit jaar zijn eerste leeuw. De daden van de knaap zijn de daden van een man. Vastberaden is hij in 't geraar en onverschrokkenheid wordt hem tot een tweede natuur. Gestaald wordt in dit leven de moed, die de held vormt, de moed die hem niet begeeft als 't uur van handelen komt, maar hem met die beslistheid doet handelen, die 't de mannen tot een vreugdevolle blijdschap maakt hem te volgen en als hun leider te erkennen. Veel uit 't later leven, wanneer de knaap gegroeid is tot man en 't hoogste bestuur van 't land hem is toegekend, wordt verklaard uit deze periode van zijn leven. In zijn jeugd wordt de grondslag gelegd voor de karaktereigenschappen, die hem later tot zulk een bijzondere persoonlijkheid maken. Het

leven op 't veld leert hem de dingen in een gans andere verhouding zien, dan wanneer de op de scholen bijgebrachte kennis de maatstaf is, die men aan zijn omgeving aanlegt. Met een glimlach kan hij neerzien op wat schittert en niet echt is.

Zo zal alleen hij die 't veld kent en zijn heerlijkheid, 't veld en zijn vrijheid, 't veld en zijn oneindigheid in staat zijn, de vrije machtige ziel van deze zoon van 't veld te doorgonden.

* * * *

't Is in alle opzichten de waarheid dat de godsdienst van een man het voornaamste feit is met betrekking tot hem. Wat een man zeker geloof over zijn werkelijke verhouding tot 't mysterieuze heelel en zijn plicht en bestemming daar, dat is 't voornaamste en bepaalt de rest. Aldus Carlyle in zijn "Helden en Heldeverering." Wie een weinig de ernst van het leven kent, zal dit toestemmen. De mens heeft een roeping op aarde en sterk zal de man zijn, die zijn bijzondere roeping verstaat, die zijn plicht kent en zijn bestemming in 't komen en wisselen van alle dingen. En dit is het, wat tot zulk een diepe blijdschap stemt, wanneer we 't leven van Paul Kruger onderzoeken. Hij weet, dat hij geroepen is door God als een leidsman van zijn volk. Dit vertrouwen maakt zijn hand vast, waar anderen zouden gebeefd hebben, die verborgen kracht houdt hem staande, waar geweldige machten opstaan en de eenvoudige man van 't veld tegenover zich vindt 't gescherpte vernuft van een uitgeslepen en in goud rijk vijand. Van hem, en is er niet alle reden om het te geloven, wordt verhaald, dat hij, toen hij in de kracht van zijn leven was, drie dagen en drie nachten uitging op een eenzame berg en niet at en dronk, wijl zijn ziel worstelde met God. 't Is hier, dat men stil zwijgt en niet verscheuren mag de sluier die de geheimen, die de ziel heeft met zijn Koning en Heer, verbergt. Doch in zijn leven zien wij de boere-president, de worstelaar van zijn volk met de grootmachten der wereld, als een die worstelde met zijn God en zich overgaf als een kind aan de leidende hand van een hogere macht.

En dit innerlijke geheim van zijn leven is het voornaamste en bepaalt de rest.

* * * *

Die rest is een heldegesechiedenis en een verhaal, dat 't Afrikaanse volk dierbaar moet zijn als een heilige schat.

Slechts enkele punten van dit rijke, volle leven willen wij even belichten.

Het goud is ontdekt in Johannesburg, en machtig ontwikkelt zich de goudstad. Van alle oorden der wereld komen de fortuinzoekers, voor wie 't bezit van goud de hartstocht is van hun leven, waarvoor zij al 't andere, hun eer en hun liefde, hun geweten en hun ziel prijs hebben. President Kruger ziet 't opkomende gevaar. Met die duizenden, die 't land, zijn land waarvoor hij worstelde en streed, binnenstromen komt een nieuwe beschaving, komen andere zeden en gewoonten. En daartegenover staat zijn volk, dat eenvoudig is en niet kent de gevaren, die er zijn in plotselinge rijkdom. Zijn diepe en vziende blik doorgrondt die gevaren. Hij weet wat komen zal. De vrijheid en 't recht zichzelf te ontwikkelen, die zij na een lange strijd zich zelf verworven hadden, staat opnieuw op het spel. De eensgezindheid, die zijn volk na bittere broedertwist, de waarde van 't "Eendracht maakt macht" heeft leren doen kennen, wordt opnieuw in gevaar gebracht, waar de gouden twistappel in hun midden geworpen wordt. Dat moet een hevige strijd geweest zijn, die de geroepen leider van zijn volk in deze jaren gevoerd heeft. Velen van zijn volk begrijpen hem niet, waar hij met sterke hand, de problemen aangrijpt, die oprijen, en door de uitlander, die gekomen was om spoedig rijk te worden en wien 't eenvoudige patriarchale boerebestuur een struikelblok in de weg was, werd hij gemaakt tot de inkarnatie van verdereike behoudzucht en kortzichtigheid. Had ooit een man een vermoederend, afmat-tender kamp? Hij, die de man is van de daad, 't

kind van 't veld, die in daden zijn kracht weet, wordt geroepen, om de wegen te gaan van de kronkelende diplomatiek. Geen scholen en wijze leermeesters hebben hem voorbereid. Toch blijkt hij hier te zijn de meester van allen, die de bewondering der wereld opwekt. Door de donkere stormachtige macht, die 't bestaan van zijn volk bedekt, leidt hem een ster, die hij nimmer uit 't oog verliest: "Het heil van zijn volk." Zo leeft hij voor ons als een vader des vaderlands. Met wijsheid en geduld gaat hij zijn weg; tegenover de steeds sterker opredende vijandelijke elementen blijft hij pal op zijn post staan, en komt de tijd, dat door 't driest optreden van de vijand van 't volk hij heer is en meester over 't lot van zijn voornaamste vijanden, die 't staatsgezag wensten omver te werpen, dan laat hij genade gaan boven recht en weet in 't uur van overwinning, zich zelf te bedwingen, daar geen persoonlijke haat hem dreef, maar alleen de liefde tot zijn volk.

Wij weten hoe deze strijd verliep. Tot de ongelijke kampstrijd met 't machtig Brittanje wordt de toen reeds grijze held gedwongen. Als een balling heeft hij 't land te verlaten. Schijnbaar ligt zijn levenswerk daar vernietigd en verbroken. Naar vreemde kusten voert hem 't oorlogschip, hem gezonden door de vorstinne van 't kleine Holland, de afstammeling van de grote Willem van Oranje. In deze droeve omstandigheden leren wij de groetheid van onze volksheld kennen. Hij houdt vast de hand van Hem, die zijn leidsman geweest is. Hij blijft hopen en worstelen. Hij pleit voor zijn volk bij de hoven van Europa. Toch de droeve dag komt, dat de vierkleur wordt neergehaald en de oude van dagen nu voor goed een balling is ver van zijn volk, dat uit zoveel wonden bloedt.

* * * *

't Was in die dagen, dat in de oude domkerk te Utrecht een ganse schare bijeengekomen was, om hulde te brengen aan de grijze staats-president en aan de boeregeneraals, De Wet, Botha en De la Rey, die naar Europa gekomen waren nu 't zwaard was opgeborgen, om stoffelijke steun voor hun uitgereid volk te zoeken.

De oude, reeds enigszins gebogen president beklom onder 't eerbiedig zwijgen van de duizenden, die 't kerkgebouw vulden, de preekstoel. Slechts enkele woorden sprak hij met diep bewogen stem, woorden van dank en een bede om ontferming voor die velen van zijn volk, die leden na de bloedige kamp.

Terwijl menig oog vochtig was en diepe ontroering aller ziel had bevangen, klonk eensklaps in machtige akkoorden, gezongen zoals 't waarscheinlich nog nooit te voren gezongen was, 't oude Lutherlied omhoog:

"Geen aardse macht begeren wij,
Die gaat al ras verloren
Ons staat een sterke Held te zij
Die God ons heeft verkoren."

Dat lied viel als een verzoenend antwoord in vele harten, die bitter waren en ten dode bedreefd. Geen aardse macht, maar hoger ideaal zal 't winnen. De grijze balling, die daar stond, ver van zijn land en volk, was sterker dan zijn zegerieverende vijand, die de oude van dagen weren mocht uit zijn land, maar niet nemen kon uit de duizende harten van zijn volksgenoten de zaden van nationaal voelen en willen, die zijn machtig voorbeeld daar gezand hadden. Geen aardse macht kan dat overwinnen.

* * * *

En nu nog alleen dit. Om half drie in de morgen van Donderdag, 14 Julie 1904 overleed Pres. Kruger te Clarens, nabij 't meer van Genève in Zwitserland. Zijn laatste boodschap aan zijn volk was: "Zoek in 't verleden al het schone en edele en schep daaruit uw toekomst."

Waar wij gehoorzamen aan dit laatste woord van deze geweldige onder zijn volk, daar moet onze weg ook tot hem leiden. Uit 't verleden komt-hij tot ons en wijst met vaste hand op 't ideaal van zijn leven: "Een eendrachtig, sterk Zuid-Afrika."

Die Niksnuts.

('N SKETS UIT DIE LEWE.)

EK was swaarmoedig die dag, toen ek vir die eerste maal vir Henri Retief ontmoet het. Vir dae agteren het ek grond gewas, maar mijn geluk wou, dat ek onder al die veelbelowende grond geen enkele diamant raakloop nie. Mijn bande was gebars en seer; mijn rug was so vol pijn van al die gebuk, dat ek luikeels kon lug gegee het aan mijn wee. Want als 'n mens geduld en moed wil aankwek, dan sou hij gerade wees om 'n paar weke aan die delwerjies langs die Vaalrivier te gaan vij.

Somtijds is die mees onverwagte periode lag die geluksgodin jou toe, en dan vind jij miskien 'n diamant van honderd of twee honderd pond in waarde. Meteens stijg die hoop; móre of oormóre was ek 'n groter edelsteen uit, en dan is mijn fortuin gemaak. Moenie glo nie! Die geluksgodin draai skielik haar rug naar jou, en nie alleen die honderd pond nie, maar nog meer gaat daarmee heen, eerdar jij weer 'n diamant krij.

Ek had 'n week van geluk, en uit 'n vijfdaagse was had ek 'n paar ordentlike diamante op mijn rekening. Maar daarna vir ses weke had ek net weer één steentje verkoop vir die geringe som van elf pond!

Die was juis net na die ses weke, dat ek neerslagtig en afgewerk langs die rivier wandel, toen mijn aandag getrokke werd deur 'n man, die besig was die sinkende son te aanskouw.

Die son was al laag, bijna gelijk met die horizon, en die postuur van die man het uitgestaan teen die lig van die son. Doodstil het hij gestaan, met oë gerig naar die sinkende "goudbol."

Die natuur was buitengewoon pragtig die agtermiddag. Soos ek gesé het, ek was swaarmoedig, maar daar was nog genoeg oplettendheid bij mij en waardering vir die buitengewone pragtonele, die grote wonderwerke in die lug. Die son het juis agter 'n laaghangende wolk geduik, en die rante van die wolk was pragtig verlig en was vlammend deur die gloeiende liefde van die son.

Ver het die sonstrale uitgereek en het gemaak, alsof die son vir die laaste haar vele hande uitgesteek het naar die aarde en hemel om vaarwel te sé en dan vir eeuwig van die toneel af te stap.

En hier-tussen dit alles was die vorm van die man gerijs, alsof dit aan die grote heelaal toebehoor het. Stil, doodstil, het hij gestaan en na ek 'n weinig die toneel aanskouw het, het die mensfiguur 'n boeiende magneet geword en het alles in sijn nabijheid verklein, als 't ware.

Langsaam het ek mij naar vorentoe beweeg. Dit was alsof hij daar, in die prent, behoor het, en ek wou nie graag steur nie. Maar gedrewe deur nuwsgerigheid, of wat ook al, het ek tog verbij hom geloop. So effe opsj. Toe kon ek die gesig sien van die man. Sijn hele houding was wonderbaar. Doodstil, maar reg-oerent, het hij gestaan. Sijn hande was in mekaar gevou op sijn bors; op sijn gesig en vernamelek in sijn oë was vreugde, admirasie, aanbidding te lees. En gedurende al die tijd het sijn lippe geroe, en nou en dan het hij 'n paar woorde luid gepraat.

Van wat ek kon hoor van die woorde, was dit poësie, wat die kèrel daar opgesé het.

Die gestig van daardie ontmoeting is gegraveerd in mijn brein en solank als ek leef, sal ek die nie vergeet nie.

'n Dag of twee daarna het hij met mij gepraat. Hij het naar mij gekom vir werk. Hij het gesien, dat ek 'n heel paar Kaffer-werkvolk employeer en dag, dat ek miskien 'n witman ook kon gebruik. Hij wou drie shillings als beloning per dag hê.

Toe vir die eerste maal het ek raakgesien, wat die pragtige natuurtonele die vorige keer van mij verberg het. Die man was arm en behoefdig. Hij was gekleed bijna soos 'n Kaffer.

Sijn baadjie was van die slegste—oral verskeur en gelap. Sijn broek was verslete en uitgerafel bij die pìppe; en sijn stewels was só stukkend, dat die voete teg-deur sigbaar was. Sonder boordig en sonder das staan hij daar voor mij.

Dit was mijn plan gewees om maar vir nog twee weke te delf en dan op te hou. Mijn geld was bijna op, en mijn besigheidsbelange het gefluister, dat ek hom nie moes huur nie, maar mijn Afrikaaner-hart was oorwonne. Daar was iets in sijn oë, waarvoor mijn oë geval het. Daarbij het hij mij mos toegesprek in Afrikaans. En hij was behoefdig!

Drie shillings per dag—agtien shillings per week! Dit was sijn eie prijs!

En die werk was swaar. Uur na uur die gruis sif. En dan die wasserj! A, dit sit nie in elke man se broek nie.

Na die eerste dag tesamen het mijn Afrikaaner-hart weer mijn verstand oorwin. Hij moes voortaan met mij mijn sink hutjie deel. Hij moes mee-eet van mijn kos. Na nog 'n week of wat was ons groot maats. Van toe af was sijn verblijf bij mij 'n gedurige vreugde vir mij. Die man was 'n gebore poëet. Vir ure aaneen kon hij saands die natuurtonele sit te aanskouw. En dan sijn gepraat oor al die wondertonele! Dit was hartroerend om te dink, dat 'n man, wat soveel dinge in die natuurverskijnsele sien en voel, sig nie in gepaste woorde kon uitdruk nie.

Ek het dikwels rede gehad om die onderwysstelsel, waardeur ek opgevoed was in die Kolonie, te vervloek, maar als ek ooit mijn siel geëg het, nie om mijn ontwil nie, maar terwille van mijn nasse en ons geskiedenis, dan was dit gedurende die tijd, toen Henri Retief en ek kampmaats was, diamantdelvers was.

Hij ook was opgevoed onder die onderwysstelsel, wat, instede van 'n kind voort te help met sijn taal in die kunste en wetenskappe, die kind die groothede leer van 'n koning Hendrik die Agste met sijn getal vrouwens en die geskiedenis van al hul niggies en nefies. Hoe word die voorstrevende brein verstomp deur so 'n onderwysstelsel, wat 'n kind vir twee uur per week onderwijs in sijn moedertaal gun!

Wat 'n kunstenaar het ons volk en ons geskiedenis verloor met 'n Henri Retief! Geroeend sou sijn naam deur die eeue heen gegaan het als die grote, talentvolle Afrikaanse digter.

Maar nou! Hier volg sijn storie:—Hij was die seun van 'n boer in die Kaapprovinsie. Hul was maar arm. Hij kon nie meer dan 'n paar jaar op skool deurbring nie. Alhoewel die tijd, wat hij in die skool deurgebring het, genoegsaam sou gewees het in enige ander land om 'n degelike kennis op te doen, was dit hier met die agterstevoor, verrotte, volksgevoel-dodende stelsel maar 'n druppel in die emmer van algemene kennis. So het hij geëindig in standaard vijf.

Boerdertj had hij nooit geen sin in nie, want die digtersiel wou net drome droom. In besigheid was daar geen plaas, behalwe die mees ondergeskikte plaas, vir hom nie, daar hij met baje beter geleerde kèrels te wedjwer had. Sijn drome kon hij nie in gepaste woorde neerskrywe nie, want die kennis het hom ontbreek. So het hij voortgesukkel van een ding naar 'n ander, totdat, na hij vele storme deurgemaak het, hij eindelijk op die delwerjies van die Vaalrivier te lande gekom het. En sijn loon was drie shillings op 'n dag!

Meer dan een twis het hij thuis gehad met sijn moeder en enige suster (sijn vader was enige jare dood), omdat hul hom beskuldig het van 'n niksnuts te wees en iemand, die nooit sijn werk kon behou nie. En in twis is hij ook weg van sijn ouderlike huis.

Vijf maande het ons saangewoon. Vir vijf maande het ek die genot gehad van sijn wonderlike persoonlikheid. Vir vijf maande was ek op intieme voet met die grote digtersiel. Wat kon ek doen behalwe bewon-

der, admireer en met hart en siel geniet zijn wonderlike, ongekunstelde poësie?

Ek was ook maar 'n sukkelaar en kon niks meer vir hom doen nie.

Gedurende die vijf maande het ek gedelf met om die plesier te hê om vir hom te onderhou en bij mij te hê. Meer dan sewentig pond, wat ek gespaar het vir 'n vakansie, het ek daar spandeer op grond, wat geen diamante opgelewer het nie. Toe het die skeiding gekom. "Hij het siek geword met longontsteking en nie lank nie, of hij het zijn laatste reis onderneem op die lange stille weg.

Daar langs die Vaalrivier het ons sijn graf gemaak; en die siel, wat te groot was vir die liggaam, die siel, wat altijd naar hoër dinge gegriep het, die siel, wat die digtersdrome gedroom het, was stil—het eendelik 'n soete rus gevind.

* * * * *

Als daar 'n moeder is, als daar 'n suster is, wat hierdie kind, hierdie broer herken, vergeet nooit nie, dat julle te doen had, nie met 'n niksnuits nie, nie met 'n luiard nie, maar met een van die mees begaafde siele, wat ooit in Afrika gebore was, en vervloek liever die glorievolle (?) onderwysstelsel met sijn opstellers, wat gemaak het, dat die Afrikaner-nasie één digter armer geworde is.

GODFRIED L. N. COETZEE.

WAGTER OP DIE TORING.

I.

(Januarie 1913).

Wagter op die toring,
se, wat sien jii daar?
Ek sien duisend-duisentalle
voor die gragte, voor die walle,
om die vesting aan te val.
Maar geen grag sal hul oor steek nie,
en geen poort sal hul deur breek nie,
want die burgers op die mure
staan getrouw en pal.

Wagter op die toring,
se, is daar gevaar?
Is die strijd na uitgestrede,
dat die vijandsvlug in vrede
oor ons eie vesting waai?
Ag! die wagter lê in bande,
neergevel in bitt're skande,
want die burgers op die mure
het die burg verraai.

II.

(Junie 1915).

Wagter, die nag is donker,
donker en o, so bang:
vijande buite, wat raas on wood,
vriende gekeerd teen hul eie bloed,
en oor die burgers 'n doodse slaap—
wagter, die nag was bang.
Trouw was jouw wag op die voorste wal,
helder en luid jouw basungeskal,
maar oor die burgers 'n doodse slaap—
wagter, hoe lang, hoe lang?

Wagter, sidedaar, die skadewee
versmelt als 'n ligte skim.
Hoor 'n geruis in die beend're! die dood
voel nuwe lewe ontkiem in haar skoot.
Strijders, ontwaakte, die swaard ontbloot!
Wagter, 'n goue môreson
verrijs aan die oosterkim.

H. A. FAGAN.

'N HISTORIESE DOKUMENT.

Onderstaande gee ons die letterlike afskrif van 'n brief geskrywe in die jaar 1839 deur een van die Natalse Voortrekkers. Die oorspronklike brief, op blou papier geskrywe, is nog in besit van die heer J. M. Ferreira, Patentie, Gamtoos-rivier. Die afskrif dank ons aan die goedwilligheid van dr. B. B. Keet, predikant op Graaff-Reinet.—
REDAKSIE: "De Huisgenoot."

Modder revier den 24ste January 1839.

Lief waarde Neef, J. S. Ferreira

hiermede kan ik ued in vermeerren van onse comando wij, sijn met vier hondert en vijftig man den eerste November op de comando uitgetrokken tegen Dingaan en wij heef vortgetrokken, en dagelijks, onse patrolls uitgezonden, en toen wij vier dagen van de heer Dingaan zijn stad kwam, vout onse patrolls de comando van Dingaan, dat zulle ons te gemoet kwam, en te laat zijnde; dezelfde tegen te staan, toen is wij terug gekeerd naar ons leger, 't was op de vijftiende December en op Zondag, de zestiende met aanbreeke van de dag, viel de Zoelas ons leger aan, met omtrent negen of tien duysend man, en wij heef omtrent 2 of 3 uren gevegt in de leger, toen vlugt de Zoelas, maar de Heere zegende onse wapens, op de ogenblik en wij zadelde onse paarde op drie hondert man van de leger, en jaagd de Kafers toe, en gevegt tot twaalf uren, toen heef wij het overwonne en verjaagt, en slegs 3 van onse kant gekwest, namentlijk Kommedant A. Pretoreus Vlieg Vorie en Gert raads, alle zijn weer vres, en van de Zoelas is op de slagveld gebleeven drie duysent twee hondert in de vijftig man dood, buiten de gekwesten, voor al tien Captijns toen is wij verder vort gegaan met behoord naar de stad van Dingaan, en yond de stad leeg, alles was gevlugt, en de palijs was aan de brand, en wij heef het verder ingenome, een buyt genomen, van silver passalijn werk koper yzer kraalen twee kanonen geweers van alle soorten en onze bakens midden van de stad geplamt met de naam van onze Commandant datum en jaargetal, en verder Dingaar zijn comando vervolgt en aangepakt toen is vijf van ons burgers gevalle en ouwe Bikkirs, en van de Zoelas agt hondert, maar 't was op een angeleegen spelonk daar wij zulle vout, onse burgers die gevalle zijt met name Gert van Stade Jan Gous, Jan Oosthuizen, Barend bester en wij hoop over ses maanden de Stad te bewoone, en de kontrak, tusschen, P. Retief en Dingaan ook gevonde, op de moord plaats van Dingaan, daar hij de menschen vermoord heb, de kontrak zoo schoon of 't op die dag geschrijven is, onderteekend van Dingaan en drie heemeraden, van hem, en P. Retief en drie andere menschen die met hem was verder moet ik ued seggen, als de Heere ons niet gespaard heeft, zou daar meer van ons menschen gebleven zijn, vriend 'n was vreeslijk om de doode lighaamen te zien legge op het veld; ik heef nooit gedacht zoo een dag te beleve Waarde Neef stuur met de schip, mij twee mud goede zaad korn, en een lekker-halfhaam wijn, na Portnatal, L. Badenhorst zal dezelfde voor mij ontvangen, verder zal ik Eindige en bevele ued, alle in de bescherming des Heeren, verblijve uedw. Neef

(Get.) G. R. VAN ROOYEN.

Den Heer J. S. Ferreira.

HET VADERLAND.

Aan 't Vaderland, 't dierb're sluit u aan,
En houdt het vast met gans uw liefd' en hart.
Hier zijn de sterke wortlen uwer kracht.

—(Schiller, "Wilhelm Tell.")

Die Vrouw en die Huis.

DIT sal seker 'n blye tijding wees vir die vrouens van ons land om te hoor, dat die Redaksie van "De Huisgenoot" dit goed gedag het om elke maand 'n paar bladsie spesiaal aan die belange van die vrou te wij. Die tijd, dat koerante en tijdskrifte alleen vir mans gedruk word, is verbij. Die vrou speel in ons dae 'n hoogs gewichtige rol in die sameleving, en sij begin om haar invloed op elke gebied te laat voel; dit is ook waarlik geen wonder, want bij die groter eise, wat die lewe in ons tijd vorder, is dit noodzakelik, dat elke gedeelte van ons bevolking sijn denk- en werkkragte ten volste ontwikkel.

Dit sal mijn doel wees om julle elke maand iets mee te deel, wat in een of ander verband met die vrouewêreld staan. Ek voel, dat ek 'n groot taak op mij geneem het, maar als julle mij 'n bietjie hulp verleen, sal dit wel gaan. Ek wil graag hê, julle moet mij help, en sodoende mekaar help, om die beste gebruik te maak van die bladsie aan ons afgestaan. Ons weet almaal, hoe om huis te hou, kos te kook en klere te maak; maar ons kan darem tog altyd nog iets van mekaar leer. Als daar nou van julle is, wat 'n goeie raad of wenk te gee het, stuur dit dan vir publikasie in ons kolomme; en als daar iemand is, wat een of ander vraag oor die huis of huishouding te stel het, stuur dan die vraag, en ons sal ons best doen om dit in "De Huisgenoot" te beantwoord.

MODES.

Die hele laaste somer het ons die wijje rompe gedra, wat amper soos onse moeders se trouwrokke lijk. Daarbij die losse korte baadjies, partij soos die regte Etone baadjie gesnij, partij met 'n langer rug.

Ek sien nou in mijn laaste modeboek van Londen en Parijs, dat hulle begin om verder te gaan, en dat die ou hoepelrompe weer hier en daar gesien word.

Of die mense daarin sal sijn krij, is nog die vraag. Hulle steek teenswoordig nie die klipharde hoepels daarin nie, maar dieselfde draad wat 'n mens gebruik vir hoede.

Die enigste plek, waar ek totnogtoe een gesien het, is hier in die Opera-huis in die Kaap. Een van die meisies op die platvorm het 'n alte mooie aangehad.

Maar dit help nou niks om van die hoepelrokke te praat nie, want die winter kom vinnig aan, en ek glo nie, daar is een van ons, wat so min belang stel in haar gesondheid als om in die koue weer sulke rokke te dra.

Ek sal hiewers vir julle sê, wat die beste ding is om vir die winter te krij. Kort wijje rompe is natuurlik nog al die mode, en daarbij kort baadjies, of lang baadjies met wijje rompe, en die boonste deel tamelik reguit gesnij, tot op die heupe toe.

Ek het eergister self naar Stuttaford toe gegaan, en deur die hele lot kostume gekijk, om vir julle te sê, wat ek die beste dink. Hulle het mij toe die prent gegee van die een, wat ek verkies het.

Soos julle sien, is dit gemaak in ooreenstemming met die raad, wat ek netnou gegee hêt. Die kostuum is van marineblou serge gemaak, baje goed gesnij, vol oor die heupe, nouw moue, kort, vol romp.

Dit is opgemaak met swart militaire breiding ("braid") om die heupe vir 'n belt, en om die hoë militaire hals. Soos julle sal opmerk aan die prent self, is die band laag om die heupe, en pas die boonste deel nie vas aan die lijf nie. Stuttaford verkoop so 'n kostuum vir vier guineas (£4 4s.), als een van julle altemit daar sijn in krij. Hulle hou drie groottes daarvan—namelik die gewone klein-vrouens-, vrouens- en groot-vrouensgrootte. Almaal kos dieselfde prijs.

Bietje verder aan is 'n egte foto van 'n rok, wat ek self sijn in gehad het. Die van krij, wat 'n afgesnijde patroon daarvan wil hê, kan dit krij, als julle ses pence in posseels stuur aan "Gertruida," p.a. "De Burger," Posbus 692, Keeromstraat, Kaapstad.

Ek sal die rok aan julle beskrijwe, om julle 'n idee te gee, hoe dit lijk.

Dit is van verweel gemaak, met 'n hoë wit kamerdoekse ("muslin") hals. Die hals kan met draad versterk word om op te staan soals in die foto, of dit kan omgeslaan word om op die skouers plat te lê. Dit hang net af, wat beter lijk bij sekere gesigte.

Van die hals af is daar 'n rij fijne kleine knopies. Die lijf is reguit gesnij, soos julle sien in die jas van Stuttaford se kostuum, en dan begin die romp om wijer en wijer te hang, totdat dit net bokant die enkels mooi wijd eindig.

Ek het spijt, dat daar nie genoeg ruimte was om die hele romp in te krij nie; maar ek dag, die sou nie so veel verskil maak nie, want die romp is maar net soos die van enige eenvoudige wijje rompe, wat 'n mens orals sien.

Om die lijfje, net onder die arms deur, is daar 'n streep militaire breiding, en aan elke kant vanwaar dit vasgemaak word, is 'n kwassie. Dan weer, om die heup dieselfde breiding en 'n kwassie net onder die, wat bo is. Amper op die twee heupe, maar 'n bietje meer naar vorentoe, is daar aan elke kant 'n salkkie, wat aan twee stukjes breiding los hang, omgeboor met breiding.

Julle kan nooit denk, hoe mooi dit lijk nie. Wanneer julle om die patroon stuur, sal ek vollediger aan elkeen skrij, hoe om dit te maak, wat vir soort breiding en knopies te krij, ens.

HOEDE.

Die nuwe hoede is amper almaal klein in die rand, en groot en hoog in die bol.

Hier en daar sien 'n mens in die winklvensters hoede met groot wijje rande, maar dis baje min mense, wat die dra. Dis meestal net mense, wat nie die bouw het, wat daarbij pas nie. En dit is vir mij mooi, als 'n mens weet, hoe om aan te trek om haarself beter te laat lijk.

Ek wil julle een raad gee. Wanneer julle hoede koop, moet nie net naar die mooi gesiggie onder die hoed kijk nie,

maar staan voor 'n lang spieël, om die hele lijf te sien. Anders is daar gevaar, dat 'n mens misvormd sal lijk —met 'n groot kop en geen lijf, of 'n klein koppie en 'n lijf, wat groot genoeg is vir twee mense.

Julle sal opmerk hoe dat die militaire invloed in alles blyk, wanneer julle goed kijk naar die mode-portret, wat ek ingesit het.

Die hoed spreek vanself. Als julle 'n goeie hoedewinkel het, staat dit vir julle natuurlik vrij om dit te laat namaak.

Ander maand se nummer sal nog 'n portret in hê, met 'n volle kostuum en hoed, en vele andere sake, wat julle sal interesseer.

OM 'N HUIS TE MEUBILEER.

Hierdie maand gaan ek net één kamer aan julle voorstel, en dit is die sitkamer, wat ek eenmaal gesien het.

Ek praat nou nie met die mense, wat geld in die sak het nie, want vir hulle is daar geen raad nodig. Hulle koop sonaar, net wat hulle wil hê, en wanneer 'n mens 'n goeie prijs vir 'n ding betaal, is dit meestal goed. Ek praat met die mense, wat hulle huise graag wil laat mooi lijk, met die minste onkoste.

Ek onthou die sitkamertjie so goed. Die mure was met wit papier geplak, met satijn strepe in die papier.

Al die houtwerk was wit geverf; bokant die wit papier was 'n skrale rij lig-rooskleurige ("pink") rosies met groen blare, omtrent één voet van bo af.

Vóór die vuurherd was daar 'n skerm ("screen") van wit hout en groen stof, met dieselfde groen van die roosblare.

Die klavier was naby die beste lig, met die agterkant naar die kamer toe gekeer. Agter die ope agterkant van die klavier was daar nog 'n groen en wit skerm, in plaas van yards op yards omhangsels.

Aan die vensters was wit "casement-cloth" met 'n nouw rand van lig-rooskleurige rosies en groen blare. Die kamer, wat ek nou van praat, het gordjine gehad, wat met die hand deur uitgesnijde vorme beskilder was, maar dit is onnodig. 'n Mens kan in bijna elke winkel die "casement-cloth" met gekleurde rand krig.

Op die vloer was nie 'n duur tapijt nie, maar wit Japanese matwerk. Nou dat dit begin koud word, sou ek hiewers 'n tapijt krig, anders sal 'n mens voel, of dit 'n alte koue kamer is. Als julle 'n tapijt krig vir so 'n kamer, krig 'n mooi bruine met lig-rooskleurige rosies en groen blare. Die ding is om die kleure so te hê, en die meubels so te sit, dat hulle nie met mekaar in stryd is nie.

Die stoele was Chinese riet grasstoele, mooi diep en laag. Natuurlik moet daar een of twee regop hoë stoele wees vir die ouere mense, wat nie so maklik kan opstaan nie.

Die kussings van die stoele was nie oorgetrek met uitvoerige en cortellige handwerk nie, maar was so, maar binne in 'n sloop gestee, wat gemaak was van dieselfde "casement-cloth" wat vir die vensters gebruik was. Partij het die streep langs één kant, of

langs al vier die kante gehad, en partij het die meisie so bewerk, dat die streep van rosies corksruis deur die middel geloop het. Aan die kussings moet daar geen valletjies of koord wees nie—somaar eenvoudige slope.

Die blompotte in die sitkamertjie was algaar silwer, maar hulle was trouwpresente, of anders sou die eienaar wit erd met lig-rooskleurige rose gehad het.

Die prente op die muur moet lig van kleur wees, als hulle skilderstukke is. Als hulle gedrukte prente is, hiewers bruinagtig als swartagtig. En die rame van die prente moet so eenvoudig, donkerbruin woes als moontlik.

Als julle gewoon is om tee te gee in die sitkamer, sien dat die koppies en die hele sett wit is, of wit met lig-rooskleurige rosies. Die tafels moet bruin of wit wees. Bruin is misskien beter.

Onder die venster was daar 'n bankie gemaak uit gewone plank, wit geverf. Die breedste plank, wat julle kan krig, is die beste, sodat dit gemaklik is om daarop te rus. Die bankie was net soos 'n rak aan die muur vasgesit, n.l. met stutte onderaan om dit op te hou, vas aan die muur geheg.

Langs één kant van die kamer—ek sou die voorkeur gee aan die muur, wat regoor die deur is—was daar die hele lengte van die muur, 'n rak gemaak van wit geverfde hout, omtrent vier voet van die grond af, vir foto's en ander ornamente.

Die lamp is van koper, en staan op 'n eenvoudige voetstuk van wit hout.

Dit is die hele sitkamer. Nou wil ek julle sê, hoedat mijn vriend dit so goedkoop gedoen het.

Daar is altyd 'n man iewers in die nabijheid, wat skryfwerk of timmerwerk kan doen, al is dit een van die jong seuns. Sij het 'n paar stukke plank gekrij, en dit goed laat glad skaaf. Daarmee het sij self die twee skermes gemaak—die een vóór die vuurherd omtrent drie voet hoog, en die ander agter die klavier net hoog genoeg om die hele klavier te bedek. Dit is baie maklik. Maak net drie raampies, omtrent agtien duim breed, en heg die aan mekaar met skerniere. Verf dit dan met wit verf, en, so gouw als hulle droog is, sit dan met tapijtpijkers die groen stof in. Die beste stof is dril of linne,

of ander dik eenkleurige stof.

Die bank onder die venster was ook self opgesit, sowel als die rak langs die muur.

Die voetstuk vir die lamp was uit twee vierkantige stukke witgeverfde plank gemaak, één bietjie groter als die ander, en vier of witgeverfde besemstokke.

Dit skijn verspot en alte eenvoudig, maar ek wens dat julle die hele effek kon sien.

Aangaande die blomme in die blompotte—hou so veel moontlik bij ligte rooskleur. Moenie die blomme in die blompot instop nie, maar laat hulle wijd van mekaar af, en lugtig staan. Hier en daar is dit mooi om groterige lang takke in te sit. En pas op dat almaal van dieselfde ligte rooskleur is, en nie sommige salmkleurig en die ander donker-rooskleurig nie.

IETS OOR DIE KOOKKUNS.

Ek loop endag in die straat af, en ek ontmoet 'n bekende wat van die buitedistrikte af kom. Ek het haar lang nie gesien nie, en ek sê sonder: "Kom, neem lunch bij mij." Sij sê: "Ja, dankie," en toe skrik ek.

Ek onthou toe, dat mijn laaste woorde aan die kok was: "Krij 'n sixpence se vis vir vanaand, en ook 'n pond karmenaadjies ("chops") vir mij vir vandag." Maar als 'n mens in die nood is, dan is daar baie planne. Omtrent twaalf-uur kom ons bij die huis aan. Om één uur het ons die lunch gehad:—

1. Soep.
2. Gebakte Vis.
3. Gestooftde Vlees.
4. Karmenaadjies met Gebraaide Aartappels.
5. Ingelegde Vruchte.
6. Koffie.

Nou wil ek vertel, hoe om so 'n lunch te maak.

1. Die Soep. Neem die stukkie vis, slag al die mooi dele van die grate af, en hou dit om te bak. Neem nou die grate en los stukkie, en sit dit in 'n half pot water, met twee half-slag aartappels, één ui, 'n stukkie pieterselie fijn opgekerf, sout en peper. Laat dit so stadig aan eenkant kook, maar moet nie, dat dit oort ophou kook nie, vermaanklik als daar maar één uur is om alles klaar te krij. Julle weet self, dat vis-soep nie so lank neem als vleessoep om te kook. Die aartappels moet, so gouw als hulle sag is, fijn gemaak word om die soep dik te maak. Als julle iets in die huis het op die gebied van groente, al is dit verlep, sit dit ook in. Dit gee 'n beter smaak aan die soep.

Wanneer dit tyd is om op te skep, gooi die soep deur 'n net of soussifflie, sodat dit heeltemaal dun is, afgesien van die dikte, wat die aartappels daarsan gegee het.

2. Gebakte Vis. Maak 'n mengsel van één eier, drie groot lepels fijn meel (blom of "flour"), 'n half glas soet melk, 'n teelepel sout, en 'n bietjie peper. Die van julle, wat voorheen gekook het, sal weet dat 'n mens die fijn meel eers moet aanmaak met 'n klein bietjie melk of water (dit maak nie saak, watter van die twee nie); anders sal daar klonte wees in die mengsel, en dit sal baie moeilik wees om dit stukkend te krij.

Nou moet die vis klaar mooi afgeslag wees van die grate; en daar moet kokende vet op die vuur wees—nie te vlak nie, anders brand die vis. Die beste plan is om 'n seker deel vet altijd te hou vir vis; want, als 'n mens dié vet meng met die vet, wat 'n mens gebruik vir vlees bak, is daar altijd 'n vissmaak aan.

Ek sit altijd mijn vet, nie in 'n pan nie, maar in 'n kastrol. Dan is dit dieper, en 'n mens kan altijd die onderste vis weer bo draai.

Wanneer die vet kook, neem die mooi stukkie vis, en doop dit aan altwee kante in die mengsel van eier, fijn meel en melk. Vóór dit kan afdrui, sit dit gow in die kokende vet, een vir een. Laat dit net mooi ligbruin bak: vier of vijf minute sal genoeg wees.

Wanneer die vis klaar is, sal dit net soos poffertjies lijk.

3. Gestooftde Vlees. Daar was nog 'n klein stukkie koue vlees in die huis, en ek krij sonder 'n gedagte. Ek sê vir die kok, sij moet solank twee groot uie opsnij en bruin braai en ek snij solank die vlees in klein stukkie—omtrent één duim lank en breed. 'n Bietjie fijn meel krij ek toe, en ek rol die stukkie vlees daarin, om die sous dik te maak. Toen die uie amper bruin was, sit ek die vlees daarin om ook bruin te braai. Intussen maak ek die kleurstof om dit bruin te maak. Daarvoor neem ek net één lepel wit suiker, en hou dit oor die vuur om "tammeltjie" bruin te smelt. Dit is beter om dit in 'n pan te sit dan in 'n lepel te hou. So gouw als die suiker mooi

donker gsmelt het, gooi dan 'n halwe koppie kookwater daarop; en dit sal net so 'n goeie kleurmiddel wees als die, wat julle bij apotekers koop.

Julle kan die kleurmiddel gebruik vir enige kookstof.

Al wat nou verder nodig is vir die gestooftde vlees, is om genoeg water in te gooi (kokend) om 'n lekker dik sous te maak, en genoeg van die kleurmiddel om mooi bruin te lijk, sout en peper en Worcester-sous naar die smaak.

Wanneer dit opgeskep word, is dit beter om een of twee snije gerosterde brood ("toast") in mooi vierkantige stukkie te snij, en dit droog bo-op, so hier en daar te sit.

Nog iets omtrent die gestooftde koue vlees. Vetterigheid is nie lekker daarby nie. Probeer en skep alles, wat vetterig is, af. Dit sou 'n goeie plan wees om dit af te gooi of te skep, voor die water vir die sous bijgesteet word.

4. Gebraaide Karmenaadjies. Daaroor is daar nie eientlik veel om te sê nie, buiten dit:—Na dit gewas of afgeveeg is, maak dit effentjies klam met melk, en sit peper en sout op elke kant. Dan moet julle sien, dat die kole klaar is, en die rooster moet goed warm wees. So gouw als die karmenaadjies op is, moet dit gedurig omgedraai word, één na die ander. Dit is die enigste manier om dit goed te braai op die rooster. Ek weet uit bittere ontvinding met slegte koks, hoeveel ribbetjies bederf was, omdat hulle dit nie gedoen het nie, en omdat die rooster nie warm was nie.

Die stukkie gebraaide aartappels ("chips") is ook net so maklik om te maak. Snij die aartappels in skiffies van omtrent 'n kwartduim dik. Kijk, dat daar 'n kastrol kokende vet klaar is, en na die aartappels gewas is, gooi dit in die kastrol met vet. Laat dit vinnig braai, tot dit mooi ligbruin is. Julle sal dink, ek verbeel mij, die wêreld is van vet gemaak; maar dit is nie so nie. Die vet kan altijd teruggegooi word in 'n orde kommetjie, en weer gebruik word vir iets anders.

5. Ingelegde Vruchte. Oor ingelegde vruchte help dit niks om nou iets te sê nie. Die vrugtetijd is verbij, en julle het seker algaar julle vruchte al in Januarie en Februarie ingelê. Ander maand sal die limoen begin stadig-aan rijp word, en dan sal ek julle sê, hoe om lekker marmelade en jellie te maak.

Wanneer die somer weer inkom, en als daar iemand is, wat wil weet, hoe om vruchte in te lê, sal ek met die grootste plesier vir haar vertel.

6. Koffie. Dit is nie nodig om vir boermense te vertel, hoe om koffie te maak nie. Hulle is die beste koffiemakers in die hele wêreld. Net een ding kan ek aanbeveel. Moenie te veel koffie tegelijk brand nie. Dit verloor sijn smaak. En wanneer dit eenmaal gebrand is, moenie te veel tegelijk maal nie, tensij julle dit in 'n digte blik hou.

HOE OM MOOI TE LIJK.

Ek is blij om te sien, dat die hare nou uiteindeklik tog begin opgemaak te word in 'n stijl, wat mooi lijk, en op dieselfde tyd verstandig is.

Dit moet stijf opgetrek word naar boontoe, en dan moet 'n mens, net op die heel agterste punt van die kroon, so 'n poffie maak—nie te groot nie.

Agter die poffie moet daar gestek word 'n groterige kam. Die kam moet nie plat langs die kop lê nie, maar moet uitstek van die poffie af. Die naam van dié soort kam is "spanse kam"—als julle misskien een wil vra bij die winkel.

Partij mense maak 'n paadjie in die middel, en ver-deel die hare, om dit weer bij die ore mooi op te neem, en alles te saam op te pof op die regte plek.

So nou en dan sien 'n mens nog die twee krulletjies—een vir elke oor. Maar daar is so min mense, wat

daarmee goed lijk. Ek sou dit liewers nie aanvang nie, tensj ek 'n maer fijn gesiggie het. Als 'n mens rond en vol van gesig is, dan lijk 'n mens groot met die krulletjies; want hulle laat 'n mens se ding breër en voller lijk, dan dit eientlik is.

Die manier van hare opmaak wijs één ding aan en dit is: of vrouwens hulle hare goed oppas.

Met die nuwe manier kan 'n vrouw dit nie bedek nie, als sij haar hare voorwaarloos. Daar is nou nie meer rolletjies en groot bollas om die sandag te trek nie. Al wat wijs, is of die hare skoon geborsel is, en gereëld geborsel is.

Nou sal ek julle daarvoor raad gee. Wanneer julle die hare borsel, tel hoeveel maal dit gedaan word. Ek self tel, totdat ek omtrent honderd en vyftig maal geborsel het.

Buiten dit, sien dat julle 'n borsel het met lekker lang hare, en mooi stijf, so dat dit kan deurdring tot aan die kopyel toe. Borsel, totdat die kopyel warm voel. Dit wijs, dat die bloed naar die oppervlakte toe kom; en daar is niks anders, wat so goed is vir die hare.

En sê nou, die hare begin uit te val. Moenie dink, dis net toe te skrywe aan julle gesondheid, of aan die tijd van die jaar, of aan die klimaat. Begin sowaar gow om dit te keer. Ek sal julle sê, wat is die beste om te doen. Was die hare heeltemaal skoon in warm water met goeie seep. Kijk, dat al die seep afgespoel word, al moet julle ag- of neëmaal vars water gebruik. Een van die grootste oorsake van skilwers is om slegte seep aan die kopyel te laat blij.

Wanneer die hare droog is, krijg dan 'n middel, wat als volg vermeng is: die ons bay-rum, en 'n klein teelepeltje kasterolie. Skud dit goed deurmekaar, en vrijf dit goed in die kopyel in met die vingers. Dit is noodzakelik, dat dit goed moet ingevrijf word. Daar is partij mense, wat hulle hare jaar uit en jaar in deurwek met allerhande soorte van olie. Maar dit help niks. Die ding is om die bay-rum en kasterolie in te vrijf totdat dit aan die wortels van die hare deurdring. Als julle ver van 'n apotek of winkel woon, begin sowaar met die kasterolie, totdat julle kans krijg om die bay-rum in die hande te krijg. Begin nou vandaag, en laat mij weet, of dit goed gaan.

Ander maand sal ek julle sê, hoe om 'n mooi vel te behou.

HUWELIKSKLOKKE.

Op Dinsdag, die 4de April l.l., het daar te Robertson die huwelik plaasgevind van mej. Mattie de Wet, Robertson, met mnr. Timo Kriel, van Venterstad, oudste seun van ds. Kriel, van Langlaagte. Daar was 'n grote skaar van belangstellende teenwoordig en die band werd geleg deur die vader van die bruidegom. Die gelukkige egpaar het hulle korte wittebroodsdae te Kampsbaai deurgebring. Hulle het oor die 200 telegramme van heilwense ontvang uit alle dele van die Unie. Onder vele geskenke was daar o.a. ook die van die Werda-Komitê en die A.T.V.-Bestuur te sien. Dan was daar 'n pragtige serp van wol en sij, wat generaal de Wet met behulp van 'n paar ander generaals in die Fort vervaardig het.

Mnr. Timo Kriel is nie heeltemaal 'n onbekende persoon nie. Drie jaar lang het hij gedien als sekretaris van die A.T.V.-tak van Stellenbosch. Twee jaar was hij lid van die Werda-Komitê. Hij was die vlijtige oprigter van die eerste Studente Taalkonferensie te Stellenbosch in 1911, wat so vele heilsame vrugte van

Als ek enige tijd iets kan doen vir julle hier in die Kaap, soals iets in die winkels kies of enige raad gee, sal ek nie net gewillig en bereid wees nie, maar al te blij.

Als dit raad is omtrent klere, of die koop van klere, sal julle vir mij 'n volle beskrijving van julle self moet stuur, anders stuur ek dalk stof en raad, wat julle nie pas nie.

Die antwoorde aan vrae om raad sal elke maand in die volgende nummer van "De Huisgenoot" verskijn.

GEERTRUIDA.

WAAR MIJN KARAVAN GERUS HET.

(Uit die Engels).

Waar mijn karavaan gerus het,
laet ek blomme op die gras—
al die blomme van ons liefde:
Kijk, hul lê daar bij die plas.

Jij sal ook verstaan hul hoodskap;
soen hul daar, waar hulle lê.
"Als ander lippe jou bemin het,
loop verbij!"—dis, wat hul sê.

GEERTRUIDA.

'T KLEINE.

Zwevend gaat het op en neer
't Takje, 't buigt en 't strekt zich weer
Waar 't vogeljen op springt
Wijl het zingt.

Blinkend, ziv're zonneglans
Vert zijn blaartjes in die dans.
Kleine wereld vol van licht
En van dieht.

Roep 't kleine welkom toe
In je harte zwerfensmoe,
Zing stil na z'n melodij,
Vroom en blij.

R. v. D.

sig afgewerp het. Als gevolg van die jongste gebeurtenisse moes hij ses maande in die Kimberley Hotel loseer, alwaar hij die stof opgedaan het vir die sketse in "Ons Moedertaal" verskijn, en nou in "De Huisgenoot" voortgeset, onder die naam "Tronkaande."

OPOFFERING.

(Gebaseer op 'n Ware Gebeurtenis).

DAAR op die uitgestrekte vlaktes van die suidelike Vrijstaat, staan 'n klein trekkerslaer. Die son verdwyn langsaam agter die koppies, alsof hij traag is om die fraaie, rustige toneel te verlaat; maar met sijn afreis word die wêreld rondom gebaaï in 'n onbeskryflike mengeling van sagte en fijne kleure, wat so skielik verander, als wat hul verskijn. Die rook van die vuurtjies daar bij die waens, waar die vrouens besig is om die sandete klaar te maak, trek plat oor die vlaktes, en word opgelos in die grouw-grijse lug, wat nou alles dek soos 'n grote skijn. Die geur van gebraaide karnenaadjies en koffie heers in die nabijheid van die laer. Die stilte, die sombere stilte van die veld, word gebreek deur die geloei en geblen van die vee, wat naar die laer gejaag word vir die nag.

Die vrolike gelag en gesnater van die kinders en die ernstige gesprekke van die grootmense word aan alle kante gehoor. Die dowwe gerommel en gekraak van 'n rijdende ossewa, die geklap van 'n sweep en die aanmoedigende stem van die drijwer, soos hij met sijn oore praat kom nog oor die vlaktes gesweef naar die laer.

Uit die grijse onhuhsel, in die rigting van die steeds voortrollende wa, kom 'n donkere gestalte. Dis 'n vrouw. Langsaam stap sijn, alsof sijn baje moeg is. Sijn loop als iemand, wat in 'n droom loop. Onbewus van waar sijn is, waar sijn lieen gaar! Haar kindertjies loop haar tegemoet met vrolik gekout. Die jongste neem haar hand; maar dis, of sijn haar nie hoor of sien nie. "Ma, Ma, kom tog goue; ons het honger, kom gee ons ook kos. Al die mense is al klaar met etc." Sels die huilende, klaedde stemmetjie van haar tweejarige liefing laat haar onverskillig.

Haar goes is nog daar bij die wa, daar bij haar man! Sijn voel nog die skeidingskus op haar lippe; sijn hoor nog sijn vriendelike stem in haar ore; sijn arms is nog om haar heen geslaan, alsof hij haar van alle kwaad of ongeluk wil bewaar vir die toekoms-sowel als in die hede. Sijn slaak 'n diepe sug. Onwillig en half ongeduldig draai sijn naar die twee kindertjies en luister en gee gehoor aan die klagtes.

Na etc neem sijn die Boek en—vanand—moet sijn vir hul lees, soot sijn hul vertel van Jakob, wat naar 'n ver en vreemde land gegaan het—alleen! Sijn kan nie verder. Haar gedagtes, haar ganse siel gaan uit naar hom, die ook op weg is naar 'n ver en vreemde land en—alleen! Sijn kniel; en ernstig en vurig is die gebed, wat opgaan vir die beskerming en veiligheid van die afwesige vader, wat elke minuut stadig maar seker verder en verder gevoer word van die biddende harte op die ossewa.

Alles slaap! Alles rus! Die kinders droom. Die vee leg rustig in die lêgrale. Die vuurtjies is uitgebrand. Die stilte van die veld heers om haar heen! Maar sijn kan nie slaap nie. Sijn tuur nog in die donker heen. Waar rij hij nou? Wat denk hij? Wanneer sal hij terug kom? Sal hij ooit weer terug kom? So warrel die vree deur haar brein.

Dirk Uys is op 'n tog gegaan naar die bosveld in Transvaal om groot wold te gaan skiet, en ook die land te gaan besien. Hoelang die rit sal duur, weet niemand. Maar almaal weet, hoe beset van gevare die onderneming wel is. Die om oorns het hul hoofde geskud en baje beslis geseg: dis die laaste sien van Dirk Uys!

Hier, dus die oorsaak van die grote weemoed van Lena, sijn vrouw. Haar hart het ineen gekrimp van wee bij die gedagte aan die lange, bange maande, jare misskien, van skeiding—die gevare; ja, sels die dood!

Die verantwoordelikheid van haar posisie het haar neergedruk. Sijn was nog so jong, en hier moes sijn

alleen agterbly en die sorg van die grote trop vee, behalwe van haar kroos, op haar neem! En wie het nie geken die grote en ijselike moeilikhede, waarmee die trekker moes kamp: die swerwende lewe; die gevare van ongediertes; en die grootste gevaar, wat die lewe van die man, vrouw en kind self gedreig het—die Kaffer? Al die dinge kom haar voor die ges. Maar sijn dink aan Dirk. Sijn dink aan sijn onverskrokke moed, sijn liefde, en bowe al sijn volkome vertrouwe in haar; en sijn skep weer moed. Met 'n laaste blik—'n lange blik in die duister, in die rigting, waar hij nog rij, draai sijn haar om en gaan ook—slaap.

Sewe lange jare is verbij!

Die eerste staanplek van die laer is nie meer te sien nie tussen die rûe gras. Die vlaktes, waar die aand, sewe jaar gelede, die kleine laer gestaan het, leg ongestoor in hul rus! Wie sal beskrywe die wee, wat daar deur die hart van Lena gegaan het? Wie sal beskrywe die moeilikhede, wat die vrouw stilwiedig deurgemaak het? Hoop het verander in wanhoop. Sijn glo ook nou, wat die mense almaal glo. Dirk sal nooit weer terugkom nie! Dirk—is—dood!

Daar op die vlaktes van die Vrijstaat staan 'n kleine trekkerslaer.

Die son kom statig agter die koppies uit. Hij werp sijn vriendelike strale op die tere voorjaarsgroot, om die fraaiste kleure daarop te toter. Die wêreld staat vernuud in 'n nuwe lente. Die bome en bosse is getooi in heel nuwe dos. Die voeltjies wedjiet met mekaar om die langste, fraaiste en luidste gekweel oor die veld te laat klink. Dis lente. Die wêreld is weer nuwt. Alles lewe, en wil lewe!

Bij één van die waens is 'n vrouw alreeds besig met haar werk. Nabij haar sit 'n man. Sijn oe en blikke ver-raai sijn goedstemming, sijn gedagtes. Die vrouw is Lena Uys. Op lange les het sijn gehoor gegee aan die herhaalde ernstige wense van die man.

Sijn gaan met hom trouw.

Wie sal haar veroordeel?!

Oor die vlaktes van die Vrijstaat rij, dieselfde more, 'n man. 'n Man, bruin gebrand deur die felle strale van Suid-Afrika se son; 'n man so verouderd, so verwaarloos, rij oor die vlaktes in 'n suidelike rigting. Hij soek 'n trekkerslaer. Hij soek sijn vrouw; sijn kinders.

Bij één laertjie krij hij die gewenste informasie. Hij laat sijn wa daar, leyn 'n perd en rij voort. Die more nog kom hij bij die lang gesogte laer. Hier sal hij sijn vrouw weer krij. Hier sal hij weer sijn kinders sien. O, die vreugde, die blijdschap, oorweldig hom! Hij kan skaars asemhaal. Die vreugde, wat pijn is, doet hom seer!

Bij die eerste wa klim hij af, groet die vrouw, man en kinders. Op vriendelike wijze wordt hij ontvang, soos naar die gasvrije gewoonte van die trekkers. Hij vertel sijn nuws en vra weer nuws. Hij is Malan, van Transvaal.

Hij hoor o.a. hoe die twee, daar voor hom, op die punt staan om te trouw. Hij herken sijn vrouw. Sijn reeds outstunimige hart klop iniger. Sal hij hom verklaar? Sal hij? Ja..... nee, hij nie!..... Die mense lijk so gelukkig; hij is vergeet!..... Hij sal maar weer teruggaan naar die ver, vreemde land!

Die jongste meisie leun teen haar moeder aan en fluister in haar oor: "Ma, dis Pa." Die moeder skrik.

Nee, die kind is waansinnig. "Ma, dis Pa, daardie." Sijn stoot die kind ongeduldig af.

Die man rij weg! Vóór hij oor die rand rij, sing hij 'n liedjie. Droewig klink sijn stem oor die vlaktes heen. Die vrouw luuster. Sijn herken die lied, die stem. God!—dis waar! Dis haar man!

Maar haar man is agter die rand verdwyn, op weg naar die noorde!

E. M. FERREIRA.

Uysberg, Ladybrand, O.V.S.

Losse Gedagtes oor Heldedag.

I.

EERT uwe Helden! "Wij zullen handhaven!" was die woorde, wat in grote letters gepriek het op die banier, wat die wagwoorde van die duisende seuns en dogters van ons volk, toen hulle op Saterdag, 25 Maart, naar Kaapstad gegaan het om hulde te bewijs aan die nagedagtenis van die helde en heldinne van ons volk.

Stil en bedaar het hul opgemarsseer naar die stad-saal. Geen luidrugtig geskree, geen wilde gekreet, geen losbandige entoesiasme—maar met diepe erns op hul aangesigte, het die stoet van jonge mense stil beweeg naar die vergaderpleas.

Die erns werd verdiep, toen hulle in stille aanbidding hul hoofde gebuig het voor die God van hul voorgeslag, terwyl prof. De Vos, die waardige vader van ons kerk, hul voorgeslag het in gebed. Die gebed het hul in die regte stemming gebring vir die verigtinge van die dag.

Als ons ouers tog maar net kon hoor, hoe hulle kinders sing—dit was die bedewens van meer dan een—nee, van die ganse jonge skare.

Stille trane het daar gevloei, toen die woorde "God zegen onze President," in lewendende akkoorde deur die saal weergalm. Aller oë was toe gevestig op oud-president Bleitz op die verhoog; en aller siel het toe die bede opgestuur vir dit ongekroonde koning daar in die Vrijstaat—oud-president Steyn. Als hij maar kon teenwoordig wees! Wat sou dit hom nie goed gedoen het nie om daar in die saal die vrugte van sijn lewensarbeid te sien! Daar in die saal het die jong geslag waarlik gesien, dat "God regereet."

Mag die ernstige toesprake ook nooit vergeet word nie deur ons volk. Studente, sien toe, dat die gees van die dag voortlewe!

II.

Van ouds af was dit die gewoonte om die heldedade van persone te vereeuwig deur dit mondelings of skriftelik aan die jeug te vertel. Maar die beste manier om die dade te vereeuwig was, en is nog, deur gedenktekens op te rig.

Die volk, wat nie sijn helde ken, sijn helde eer, is nie die naam van Volk werd.

Die persoon, wat nie die helde van sijn volk ken, ken ook nie sijn volk. Hij sal ook nooit sijn volk ken, voordat hij nie die volkshelde ken; want wie het die volk gemaak? Naas God die helde. Immers God gebruik hulle als middele in Sijn hand. Om dan ons volk te ken en ons volk getrou te wees, pas dit ons om sulke gedenkwaardige dade als Helledag te laat voortleef. Leef en laat leef! moet ons leuse wees.

Studente, julle wat op die fees was, vertel julle boeties, julle sussies, julle vriende en vriendinne—julle kinders, als julle eendag ouers is, julle skoolkinders als julle eendag onderwys gee—van die helde en heldinne, soos Van Riebeeck, Woltemade, Vader Tulbagh, Retief, Uys, Gerrit Maritz, Kruger, Steyn, Magrieta Prinsloo—ja, al die Voortrekkers! Op die wijze kan die gees, wat met Helledag geopenbaar was, voortlewe.

III.

Dis 'n betreurenswaardige feit, dat die heldeskiiedenis so verwaarloos word op skool. Hoe wreed klink dit nie, wanneer ons so dikwels hoor van skoolkinders: "Ag, ek hou tog nie van Cape History; dis tog te swaar!"

Wie se skuld is dit, dat die woorde so dikwels oor

die lippe van skoolkinders vloei? Wie—sal ons maar lievers nie sê nie; maar dit wil ons sê: was dit nie vir die kerk, dan het ons volk seker al lang gelede oorgegaan in die ellendigste toestand, waarin 'n volk, die sijn geskiedenis minag, alleen kan tereghom.

Als die kinders op skool die heldeskiiedenis van hul volk vertel word deur simpatieke onderwysers, dan sal hul later vanself die blote feite van die volkeskiiedenis met hul leer en assimileer.

Dis 'n Engelsman, wat gesê het: "Knowledge of, and reverence for the races of the race is the first, and the direction of true loyalty towards one's country and race."

IV.

In verband met die toesprake van die sprekers met Helledag is dit opmerklik, dat die grootste aanknopingspunt die Godsdiens van die Voorvaders was.

Die hollandssprekende bevolking van Suid-Afrika kan hulle helde op 'n biesondere wyse vier: hul kan dit altyd op 'n godsdiensige wyse doen; want al hul helde was doordronge met 'n diepe Godsdiensin.

Helledag het ook seker veel gedaan om die jong geslag daarop te wijs, dat als hulle in die voetstapen van hul volkshelde en heldinne wil volg, dan moet hulle allereers getrou wees aan die Godsdiens van die vrome helde.

"Laat krygen en schanden, en rooven en branden,
Verwoesten, verwoesten de landen;
Laat komen de donder, de winden en stroomen;
Wat schaad't het, wat schaad't het de vroomen?
Laat komen die krygen, dwinglandij en geweld'en
Wat schaad't het, wat schaad't het de helden?"

V.

Tereg het prof. Moorrees daarop gewijs, dat daar een held is, die ons nie naar verdienste vier—Wolraad Woltemade. Laat ons dan trag om meer van die held te weet, en met die digter sê:

"Hoog leve in ieder edel hart
Des eedlen Woltemade's daad,
Die d' adem van den dood zelfs tart,

Geen goud is 't goud dier daad gelijk
Geen purper gloeit als 't vuur dier brost
Geen edelsteen so glansrijk,
Geen kroon zoo schitterend van een vorst.

O Wolraad, O Wolraad! wie durft het bestaan
Naar waarde te prijzen de waarde uwer daan?"

VI.

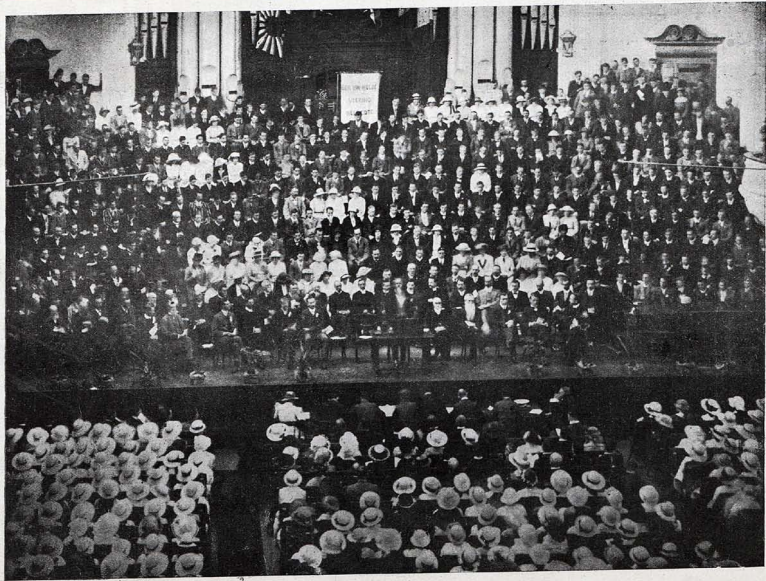
Ons kan nie eindig sonder 'n woord van dank aan die Werda-Komitee toe te bring vir die moed en ijwer, waarmee hulle die viering van die dag bewerkstellig het. Die grote sukses van Helledag is grotendeels te wijte aan die tak en kragvol optrede van die Werda. So lang ons sulke jongkêrels aan die hoof van die studente het, is daar nie vrees, dat die nasionale belange van die studente sal verwaarloos word. Lang lewe die Werda! Mag die jonge manne, die vir die belange van die studente so kragvol optree, ook eendag dieselfde plek onder die volk inneem, als hulle eendag die wêreld ingegaan is, om hul aan hul lewenstaak te wij!

J. C. DU PLESSIS.

Liefde voor het land, waarin men is opgevoed, voor zijn eigenaardig schoon, voor de moedertaal, voor de zeden en gewoonten van het eigen volk—dat alles is echt, zuiver, werkelijk gevoel, dat zich niet laat verloochenen.—*Frederik van Eeden.*

Niet een oogenblik van 't leven
Wordt ons ooit weerom gegeven.

W. Bilderdijk.

Bijeenkomst op Helddag in de Stadzaal te Kaapstad.

Afrikaanse Soogdiere.

I.

DIE ERDVARC.

(*Orycteropus Capensis*).

DIE erdvark is misskien een van die merkwaardigste soogdiere in ons land. Hij word alleen in Suid- en Noord-Afrika gevind en nergens elders. Vir die boer veral in die Onderveld beteken die erdvark heel wat op ekonomiese gebied, deurdat hij 'n wakker verslinder is van die lastige, skadeverwekkende, verwoestende rijsmiere. Vir die wetenskap lewer hij hoogs interessante feite, waaruit belangrike gevolgtrekkings gemaak word.

Die thuis van die erdvark is Afrika. Onse Afrikaanse soort, *Orycteropus Capensis*, vind 'n mens bijna oral in Suid-Afrika; in Noordwestelike Afrika, Somaliland, Brits Oos-Afrika, en Midden-Afrika (Oganda) word 'n ander soort *Orycteropus Aethiopicus* gevind. Laasgenoemde onderskei hom van sijn suidelike broer enkel in kleur.

'n Volwasse erdvark is van vijf en 'n half tot ses voet lang. 'n Lang, smal kop met 'n spitsuitlopende snoet; kort nek, 'n gekromde ruggraat, en 'n massiewe spitsvormige stert; 'n paar lang spits ore geheel uit proporsie vir sijn grootte; dié eienskappe dra *in toto* daartoe bij om die dier 'n allesbehalve aanvallige uiterlik te gee. Die naam erd- of aardvark is dan ook, eensijds, ontleen aan sijn snoetvormige kop, andersijds aan sijn onderaardse woonplaas, namelijk in gate. So 'n gat het soms wel één ingang, maar bestaan feitlik uit verskillende vertakkinge. Dit gebeur soms ook, dat 'n mens 'n ijservark, 'n jakhals en 'n erdvark in die verskillende afdelings van dieselfde gat vind.

Die vel van die erdvark is buitengewoon dik, en gevolglik word hij gesog deur die boer en gebruik om "stroppe te draai." Sijn kleur is in die geheel goelbruin, afgewisseld deur 'n rooi tint sijdelings, en op die rug; maar die kop, onderdele, pote en stert is goel- of, sandkleurig.

Orycteropus Aethiopicus van Westelike Afrika is veral gekenmerk deur 'n witkleurige soort stelkelhaar bo op die kop.

Insekte, veral rijsmiere, word veel gesog als voedsel. In die hardste grond kan die erdvark 'n gat grawe; daartoe is sijn sterk voorpote voorsien van forse naels, die minder sterk is aan die agterpote. Bij die oopbrek van 'n mierbop, of bij die opsnuffel van 'n onderaardse miernest of -kolonie, weet hij sijn lang, dun tong op die grond in die middel van die wemelende miernest te leg, en, tengevolge van 'n kleverige vloeistof, waarmee die tong bevochtig is, blij daar honderde, ja ettelike duisende miere aan die tong vas-kleue, en val dus 'n gemaklike prooi aan die vark.

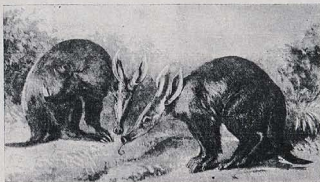
Opmerklik is dit, dat 'n erdvark waarskijnlik nooit 'n gat tevergeefs graaf in sijn soek naar miere, die onderaards in kolonies versameld is. Die uitleg lê waarskijnlik hierin; soms is rijsmiere snags seer bedriewig om twiggies, grashalmpjes, ens., bijmekaar te raap en daarmee hulle nest te voltooi. Vir die doel

moet hulle natuurlik naar die oppervlakte kom, en, ek dink, bij die geleentheid vind die erdvark 'n sekere leidraad naar die ligging van 'n andersins onsigbare nes. Kirby seg ons, dat die erdvark sijn dik stert gebruik om, onderwyl hij lê, op die aarde te klop en also 'n verrigting onder die miere te doen ontstaan, die natuurlik in hulle verrigting des te gouwer hul op sijn uitgestrekte tong sal ophoop.

Die erdvark, van uit 'n wetenskaplike oogpunt beskou, besit eienaardige tande, en 'n buitengewone tandformasie: ieder maaltand is saamgesteld uit 'n aantal aaneengesmolte "dentine"-pijpies. ("Dentine" is 'n verjinde soort harde been.) Ieder pijpie is gevuld met "pulp," waarin die bloedvoorraad en die sensuities van die tand gevind word. Dié kroon van die tand bestaan uit "dentine," en die pijpies kan nie als afsonderlike deeltjies op die oppervlakte van die kroon herken word nie.

Die voor- en agtertande maak nooit hulle verskijning gelijktijdig. Eers verskijn die voorste melktande, die nooit vervang word deur permanente tande nie; en in die volwasse dier is daar dus geen voortande aan die bo- en onderkake. 'n Totaal van ag tot tien melktande aan die bokaak en vier melktande aan die onderkake word ontwikkel. In eerstgenoemde geval word die agterste maaltande vervang deur vijf permanente maaltande, en in die laasgenoemde geval word slegs vier permanente maaltande gevind.

Volgens dr. Lönnberg stem die tande van 'n erdvark ooreen met die tandwortels van ander soogdiere, en die kroon is nie dan in seer geringe mate verteenwoordig. Volgens dié beskouing val dit 'n mens nie so moeilik die mikroskopiese bouw en die morfologie van die erdvark se tand te verstaan. Volgens dr. Lönnberg stam die erdvark af van 'n Ungulata-stam. (Die Ungulata omvat die perd, kameelperd, skaap, mak en wilde bok, ens.) Dié

sienswijze word versterk deur die ooreenkomstige, die aangetref word tussen die brein van 'n erdvark en die van 'n Ungulata; seg 'n bosvark. Daar is eger geen geringe moeilikhede die ons belet dr. Lönnberg se beskouing als 'n voldoende feit aan te neem.

Souls hierbove aangehaal vind 'n mens die erdvark nergens elders dan in Afrika. Dit is sonderling. Die unai of tweetonige luiaard, die armadil, die groot mierbeer, is die naas verwante vorme aan die erdvark; en hulle word almaal in Suid-Amerika gevind. Net één vorm, onse Suid-Afrikaanse miereter ("scaly ant-eater") word in die Suidwestelike en Noordoeselike Vrijsstaat gevind. Skrywer hiervan het één in die distrik Boshof gesien. Die dier is beskut deur 'n vel beset met beaangigte skobbe van kop tot stert van bove; van onder is die skobbe afwesig.

'n Versteende erdvark, *Orycteropus Gaudryi*, werd te Samos en in Perzië gevind. Versteende fragmente van die erdvark, die Suid-Amerikaanse armadil, ens., werd in suidelike Europa gevind. Ons kom tot die belangrike gevolgtrekking, dat die oorspronklike thuis van die Edentata of tandelose soogdiere (die erdvark, miereter, armadil, ens.), Suid-Europa en Noord-Afrika is, en dat 'n deel van die Edentata in Suid-Amerika is, is bewijs van 'n vroëre landverbinding tussen Afrika en Suid-Amerika.

C. S. GROBBELAAR.

Geen land is klein dat groei in elken man.—René de Clercq.

Taalnuws en Opmerkings.

DIE SAMEWERKING.

ALS die getrouwe lesers van "Ons Moedertaal" op die koervert van hierdie tydskrif lees: "De Huisgenoot, verenigd met Ons Moedertaal," sal meer als een ongetwyfeld die kop skud en sê: "Ja, daar het jii al weer 'n vereniging, 'n rekonsiliatie, 'n almalgamasie— in prout Afrikaans, 'n inslukkerij." En als hul die "de" voor "Huisgenoot" of die "d" in "verenigd" sien, sal hul stellig nog mistroostiger word, menende, dat nie alleen die A.T.V.-orgaan, maar ook die hele A.T.V.-beweging met liggaam en lawaai in 'n fatsoenlike, konvensionele, hoog-hollandse blaadjie opgegaan is!

Edog al sulke mijmeringe en bespiegelinge is ten eenmale onjuis en onnoedig. Die A.T.V.-beweging sal en kan in niks opgaan nie; en als daar enige inslukkerij is, dan sal hii gewis nie die ingeslukte liggaam wees nie, want daarvoor is hii veels te groot en te lewendig.

Maar ons glo nie in inslukkerij nie: ons glo in samewerking. Die A.T.V. ijwer vir dieselfde doel als die voorstanders van Hollands, namelijk vir die erkenning en bestendiging van die taal van die nederlandsse stam in Suid-Afrika. Weliswaar verskil hul nog omtrent die geskikste en doelmatigste skryfvorm van die taal; maar, op die keper beskou, is hul strewe tog één. Hoe-hul ook al omtrent die vorm verskil, hul mag nooit vergoet, dat daar 'n hoër taaleenheid bestaan, wat alleen nederlandsse belange ken en wat niks van Hollands, Vlaams of Afrikaans afweet. En al is ons ook oortuig, dat die afrikaanse vorm in Suid-Afrika die enige erkende vorm hoort te wees, tog mag ons nie ongeduldig of vijandig optree teenoor mense, wat nog aan die ouer en totnogtoe heersende vorm vasklom. Ons eerste werk bestaan daarin, dat ons deur woord en voorbeeld ons mede-Afrikaner oortuig van die praktiese waarde en groter doeltreffendheid van ons eie vorm om sodoende die dag te verhaas, wanneer ons volk als 'n geheel dit sal erken en huldig.

Die A.T.V. is hoegenaamd nie gekant teen die gebruik van goeie Hollands; intendeel, hii erken en waardeer die grote kuns waarde van die letterkundige skatte in dié taal biiengebring. Die A.T.V. beweer alleenlik, dat Afrikaans die maklikste uitdrukkings-middel vir die Afrikaner is, ewels Hollands vir die Hollander, en dat dit ook als skryftaal hoort erken te word. In die erkenning van 'n afrikaanse skryftaal sien die A.T.V. die kragtigste middel vir die bevordering van die nederlandsse taal- en stambelange in Suid-Afrika en vir die behoud van 'n selfstandige, niet-nagemaakte Afrikanerdom. Ja, die A.T.V. beweer, dat die erkenning van Afrikaans als skryftaal veel sal biijsdra tot 'n beter en grondiger kennis van die nederlandsse kultuur; want 'n Afrikanerdom, wat van 'n eie kultuur bewus is, sal natuurlik ook die grondslae en die voorgeschiedenis van dié kultuur ondersoek en waardeer. Die A.T.V. wil geen band met Holland breek nie; dit wil die band herstel en heg maak, en dit soek die band meer in taal- en geestesverwantskap dan in taal- en geestesidentiteit.

So was dit dan ook, dat "Ons Moedertaal" geen beswaar had om saam te gaan met "De Huisgenoot" en om sijn verdere lotgevalle met hom te deel. Almaal was dit eens, dat ons blad nie beter kon doen dan gehoor te gee aan die vriendelike versoek tot samewerking, wat die Nationale Pers, Beperkt, aan hom gerig het. "De Huisgenoot" voel hom sterker en, bii jong Suid-Afrika altnas, gewilder, als hii "Ons Moedertaal" vir metgesel en ondersteuner het; en die A.T.V. voel hii word groter en magtiger als hii deur die ondernemende Nationale Pers, Beperkt, beskerm en nog verder in die wêreld voortgehelp word.

"De Huisgenoot" sal dus altdii kom "verenigd met Ons Moedertaal," en die vereniging sal, ons twiifel daar vir geen oomblik aan nie, 'n ware vereniging van die hart sowel als van die verstand wees— 'n vereniging, wat sal duur tot in lengte van dae.

Mag "De Huisgenoot" verenigd met Ons Moedertaal" 'n gulle ontvangs krij nie alleen in die huise maar ook in die harte van menige afrikaanse gesin, en mag hierdie nuwe blad ook 'n steentjie biijsdra tot die bevordering van alle nederlandsse—d.w.s. hollandsse, en vlaamse sowel als afrikaanse—stambelange in Suid-Afrika.

EENDRAG DEUR VERSKEIDENHEID.

Veel Afrikaners, en ook enkele Hollanders in Suid-Afrika woonagtig, wil nog maar altdii nie glo nie, dat ons die belange van die nederlandsse stam bes dien deur in die eerste plaas goeie Afrikaners te wees, wat 'n hart het vir 'n eie afrikaanse taal en 'n eie afrikaanse kultuur. Vir ons is die ding so klaar als die dag. Ons weet, 'n eie afrikaanse skryftaal en 'n eie afrikaanse kultuur vereis werk en opoffering, maar ons deins daarvoor nie, terug nie; want dié werk en opoffering wat aan 'n persoon en 'n volk se besittinge 'n waarde gee. 'n Klaargemaakte Hollands, wat ons vees is nie ons sijnse nie, is vir ons 'n dooi en 'n dodende iets; en om ons teen ons sin en wil te dwing die taalvorm van 'n ander, hoewel nuw verwante taal, aan te neem is 'n tirannieke daad, wat hoogs nadelig is vir alle partije. Gelukkig daarom is dit, dat Nederlanders oral begin te besef, dat daar soiets is als die geestelike veelvormigheid van die nederlandsse stam. Eendrag, en nie eenheid, moet die leus wees; en eendrag kan nie ondanks, maar alleen in en deur die verskeidenheid bestaan. Dit is die grond-idee van die nuwe hollandsse tydskrif "Dietsche Stemmen," en dieselfde idee word breedvoerig uiteengeset in "Het Nederlandsche Standpunt," 'n geskryf uitgegee deur die Hollandia-drukkerij, Baarn, Holland. Uit hierdie werkie wil ons net die volgende sinne aanhaal:—

"De Eendracht der Nederlandsche cultuur houdt op, zoodra de zelfstandigheid van den Hollandschen, Vlaamschen of Kaapschen eigenaard te niet gaat; want de Nederlandsche saamhoorigheid wordt slechts via de Hollandsche, Vlaamsche of Kaapsche saamenhoorigheid beseft. . . . Zoo beduidt dan de leus: Nederland Nederlandsch, in eerste linie, onderscheidenlijk:—

Vlaanderen Vlaamsch;
 Afrika Afrikaansch;
 Holland Hollandsch."

DIE BOEREKOLONIE IN PATAGONIE, ARGENTINE.

Patagonie, die suidlike gedeelte van die Argentynse Republiek in Suid-Amerika, omvat drie s.g. "territorios," en wel Rio Negro, Chubut en Santa Cruz. Chubut, die "territorio" waar die afrikaanse landverluisers hul tussen 1902 en 1905 gevestigd het, is ruim sewemaat so groot als die koninkryk Holland. Aan 'n artikel, wat ds. A. C. Somevelt, predikant onder die Afrikaners in Patagonie, in die Novembernummer van "Neerlandia" geskrywe het, ontleen ons die volgende interessante mededeling:—

"Aangenaam is dit mij te kan melde, dat onse Boere vashou aan eie taal en sede. Omdat ek in hierdie opsig minder aangename ervaringe het, was dit vir mij selfs 'n verrassing, dat ek in die wonings van onse Afrikaners geen enkel vreemde woord gehoor het nie. Dit spreek vanself, dat hulle deur omgang met die argentinse bevolking ook langsamerhand die taal van die land magtig word; dat hul die nut, ja die noodzakelijkheid daarvan volmondig erken. Maar in hul sede en gewoontes, in hul bedryf en ook in hul taal wens hul om Afrikaners te blij. Dat daardeur ook die opkomende geslag vir die hollandsche staam bewaard blij, is hier duidelik merkbaar. Daar word in hierdie kolonie ook veel gelees. Reeds had ek die geleentheid om veel lektuur onder hul te versprei, maar nog altyd—'s hier veel begeerte naar boeke."

'N TWIJJELAGTIGE DAAD EN 'N GOEIE RAAD.

Die ou seeweg naar Indië om die Kaap word nou weer deur hollandsche skepe gevolg; en ook die Japanners het dit goed gevind om die ou seehawe aan die suidpunt van Afrika weer op te soek op hul reis naar Europa. Die eerste nederlandsche skip, wat hier aangekom het, was die pragtige "Jan Pieterszoon Coen," en die koms van die skip werd bijna als 'n feestelike geleentheid beskou. Daar was 'n feesmaal aan boord, waaraan Hollanders, Afrikaners en Engelse deelgeneem het; daar was hartelike heildronke en hollandsche en engelse toesprake. Bij die Afrikaners vooral het die gebeurtenis oue herinneringe weer wakker gemaak, en hul het nie alleen 'n hartelike welkomsroep aan hul stamgenote gerig nie, maar was ook vol bewondering vir die fraai hollandsche boot. Die hollandsche blad "Neerlandia," orgaan van die Algemeen Nederlandsch Verbond, verheug hom ook oor die gebeurtenis, maar spreek tegeliktijdig sijn ontvredenheid uit oor iets, wat hij die geleentheid plaasgevind het, in die volgende bewoording:—

"Aan dat feestmaal was er iets, dat voor ons een wanklamk is. De kapitein opende de rij van toosten in het Engelsch. Hij besloot ze met eenige woorden in het Hollandsch.

"In Afrikaner bladen hebben we meer dan eens de gewoonte van vele Afrikaners om Engelsch te spreken, verklaard gezien uit een verkeerd begrepen beleefdheid. Een beleefdheid, die Engelschen daar zelden of nooit toepassen. Op een vergadering, die van Engelschen uitgaat, wordt er alleen Engelsch gesproken, al bestaat het gehoor voor de helft uit Afrikaners. Houden daarentegen Afrikaners een vergadering en zijn er ook maar enkele Engelschen onder, dan wordt er vaak uitsluitend Engelsch gesproken. In gezelschappen evenzo.

"Uit die, in deze gewichtige zaak—de strijd om het bestaan van een taal—misplaatste beleefdheid, naar alle waarschijnlijkheid, heeft de kapitein van de J.P. Coen zijn gasten in het Engelsch toegesproken. Heeft hij het gedaan om de gevoeligheid van zijn Engelsche gasten te ontzien, dan heeft hij de gevoeligheid van de Afrikaners niet ontzien. Hij was Nederlander, gezagvoerder van een Nederlandsch schip, komende in de haven van een eertijds Nederlandsche kolonie, door

Nederlanders gesticht; hij sprak voor een gehoor van Hollandsch-sprekende Afrikaners en van Engelschen, burgers van een land, waar de grondwet aan de twee talen gelijke rechten toekent. Zijn toost had in het Nederlandsch moeten beginnen. Was hij dan in het Engelsch overgegaan, dan had niemand, dunkt ons, eenige aanmerking kunnen maken.

"Zoals hij nu heeft gedaan, kan hij zich alleen beroepen op een slappe gewoonte van al te veel onzer landgenooten—de Afrikaners zijn ook hierin waarlijk onze stamgenooten—om onze eigen taal, ook waar het geen pas geeft, achterbaks te houden."

Nou in verband hiermee staat die feit, dat die Groep Nederlands Indië van die Algemeen Nederlandsch Verbond dit nodig geag het om 'n oproep te rig aan die passagiers van die hollandsche maatskappij Nederland en Rotterdam'sch Lloyd, waarin o.a. die volgende voorkom:—

"Spreek te Kaapstad en Durban in de eerste plaats Nederlandsch, ook tegen Engelschen!

Als men door die Engelschen, die 't aldaar niet de moeite waard vinden, de taal van de grootste helft van 't volk aan te leeren, niet verstaan wordt, ja dan zal men noodgedwongen wel Engelsch moeten spreken, maar men werke onze stamgenooten, die als in België, een zwaren strijd voeren om de theoretische taalgelijkheid ook in de practijk te verwezenlijken, niet tegen, hetgeen zou geschieden indien Nederlanders niet duidelijk toonden van de Engelschen aldaar eerbied voor onze moedertaal, 'tevens Zuid-Afrika's volkstaal, te verwachten.

Derhalve: in Zuid-Afrika Nederlandsch!"

KUNS IN SUID-AFRIKA.

Dit is wonderlik om te sien, hoe geesdriftig en dikwels talentvol bijna alle takke van kuns beoefen word in ons jong land. Gelyktijdig met, of beter gesê, als direkte gevolg van die nasionale oplewing van die laaste tijd, staan oral kunstenaars op. Daar word 'n soort van Renaissance-periode beleef, die gepaard gaan met die opkoms van die afrikaanse taal. Die vraag vir nasionale kunsprodukte is groot. En die voorsiening volg! Daarby word rijkelik geput uit die roemrijke geskiedenis van die Boere-oorlog.

Merkwaardig en tog so natuurlik, dat die nederlandsche Afrikaner sijn engelse mede-landgenoot op die gebied van kuns "uitstof"! Hij kan reeds veel meer en veel betere dinge toon, die hij self gemaak het. Dit erken die Engelse self. Veral in skilderkuns. Hugo Naudé, Volschenk en andere skilders soals wijle Annie Beyers, die al tentoengestel het in die Royal Academy, staan kop en skouers bokant die engels-afrikaanse skilders. In musiek het ons Bosman di Ravelli en Annie Visser. In beeldhouwks van Wouw en Eloff. En in letterkunde Celliers, Leipoldt. Du Toit, Malherbe, ens. Jammer alleen, dat Olive Schreiner, die nog altyd 'n nasionaliste is in mers en been, haar ook nie bedien van Afrikaans of Nederlands nie.

Nou hoor ons al weer van 'n ander skilder. "Ons Vaderland," van Pretoria, raai sijn lesers sterk aan om die skilderteje van Pierneef "in de bovensaal bij De Bussy" te gaan kijk, en voeg daarbij:—

"Wij zijn er trots op, ons afrikaanse publiek te kunnen heenwijzen naar zulk een kunstproduktie. Heeft 't wel eens uw aandacht getrokken dat—waar ontgeneggelek die Engelsen om ekonomies gebied hier te toon aangeeft—op het gebied van de kunst het andere ras in het voorste gelid staat? Op 't gebied van afrikaanse literatuur is dat zo; en ook is het zo op het gebied van de schilderkunst. De knapste kenners onder onze engelse landgenoten stemmen dat volmondig toe. Dat is een opwekkend en moedevend verschijsel."

(A. D. Keet in "Dietsche Stemmen.")

VAN DE VROUWEN VAN Z. AFRIKA.

Vele honderde van zulke Brieven zijn in ons bezit.

Uit 't Glanwilliam Distrikt.

W. A. Van TAAK schrijft: "Doktoren adviseerden mijn vrouw een operatie te ondergaan en medicijnen bleken nutteloos. Zij leed aan vreselijke pijnen in haar zij, en hare maanden stonden waren pijnlijk en buitengewoon sterk. Daar ik gelezen had in onze Hollandse Koerant omtrent de kracht van Feluna Pillen, kocht ik zes bottels, welke hare gezondheid zo verbeterden dat ik met de behandeling voortging. De operatie is nu niet nodig."

Een Meisje van 17.

Mevr. M. FISHER, 101 Constitution Street, Kaapstad, zegt: "Mijn 17 jarige dochter leed erg aan pijnen, hoofdpijn en hardlijvigheid op zekere tijden en bij zekere gelegenheden vatte zij koude. Zij was heel erg, maar ik hoorde van Feluna Pillen, en de eerste bottel bewees de waarde ervan in haar geval. Als een moeder van dochters, raad ik ze sterk aan.

Bovengenoemde zijn uittreksels uit Brieven.

Van een O.V.S. Dame.

Mevr. A. J. PIJPER, P. K. Odendaals Rust, O.V.S., schrijft: "Ik voelde alsof ik zou sterven, zo erg waren mijn pijnen. Ik leed ook aan vreselijke hoofdpijnen, verlies van eetlust en onregelmatigheden. De dokter stelde een operatie voor, maar een vriendin raadde mij aan Feluna Pillen te nemen; ik kocht zes bottels en ben nu geheel genezen. Sedert jaren heb ik niet zo gezond gevoeld.

"Ik voel heerlijk."

Mevr. M. M. Buys, van Damesburg, Zeerust, zegt: "Mijn geelste kleur is nu prachtig en ik voel heerlijk. Mijn vrienden verwonderden er zich over hoe geheel anders ik er uit zie. Hardlijvigheid, duizeligheid, zenuwachtigheid, slapeloosheid en onregelmatigheden waren mijne kwalen, maar Feluna Pillen, zeven bottels, hebben van mij een heel ander mens gemaakt."

Feluna Pillen, speciaal gemaakt zijnde alleen voor Vrouwen, werken direkt op de organen. Hunne werking versterkt, herstelt en heelt die organen welke de gezondheid ener vrouw regelen. Vrouwen en Meisjes die op zekere perioden lijden, zullen bij hun gebruik vinden dat zij vrij zijn van periodieke pijnen, en bleke ongezonde gelaatskleuren veranderen spoedig in kleuren die bewijzen van een wezenlijk gezonde vrouw. De getuigschriften van andere vrouwen zijn bewijs hiervan, maar de kracht van Feluna Pillen wordt beter verteld bij hun gebruik. Een verbetering in de gezondheid is in de meeste gevallen dadelijk zichtbaar, en als met de Feluna behandeling wordt voortgegaan, wordt het leven iets geheel anders voor hen die lijden aan de eigenaardige ziekten waaraan Zuid Afrikaanse vrouwen onderhevig zijn. Schrijf om ons gratis boekje "Meisjes behoren het te weten," waarin de verklaringen van vele andere Zuid Afrikaanse vrouwen worden gepubliceerd. Noem dit blad wanneer U schrijft.

Dit is 't pakje dat rood van kleur is.

Let wel dat ge de echte Feluna Pillen krijgt zoals hier aangetoond.

Feluna Pillen voor Vrouwen alleen, worden overal verkocht tegen 3/3 per bottel of 6 voor 18/-. Vraag er bij uw winkelier of apotheker om. Als ze daar niet verkregen kunnen worden, stuur geld aan de Feluna Pillen Co., Postbus 731, Kaapstad, en wij zenden ze postvrij.

Als U uw Ware wil verkoop
aan die PLATTELANDSE
BEVOLKING in alle dele
:: van die Unie, ::

ADVERTEER DAN IN
"DE BURGER."

Geen ander blad—Hollands of Engels—het zo 'n grote sirkulasie op die Platteland.

"DE BURGER"

is die beste advertensie middel vir Kennisgewings, Huwe-
liks-, Geboorte- en Sterfberichte, Ens.

Doen aansoek vir Advertensietarif bij die Eienaars,

DE NATIONALE PERS, Beperkt,

30 Keerom Straat, KAAPSTAD.

Postbus 692.

Telefoon 2939.

'n Firma word gekenmerk deur die
kwaliteit van sijn Skryf-materiaal.
:: :: Prospektusse, ens. :: ::

Als U **NUWE KLANTE** wil krij
en die oue Klante wil behou,
doen dan uw

BESTELLINGE VIR
DRUKWERK

BIJ

De Nationale Pers, Beperkt

("DE BURGER" DRUKKERIJ).

Ons wil u help deur Drukwerk van 'n EERSTELAS GEHALTE vir BILLIKE PRIJSE te lewer.

LET OP ONS ADRES :

DE NATIONALE PERS, Beperkt

("DE BURGER" DRUKKERIJ).

30, KEEROM STRAAT, KAAPSTAD.

::

Postbus 692.

::

Telefoon 2939.

TRONKAANDE.

IV.

“S TOFFEL, toe, hoe lijk dit, krij ons dan nie vanaand daardie ander storie van jou nie.”

“A nee a, wag bietjie; daar is nog tyd genoeg. Gee die anders eers 'n kans. Toe, Timo, kom weg daar van die verster en basta die arme ou wag se laaste sigaret afrokkel. Vertel ons van jouw wegloperij laaste oorlog.”

“Ja netnou. Net gouw eers 'n paar skijwe gee aan hier die 'Springbok.’”

* * *

DIE PAS, DIE WOLWIEL EN DIE HANDS-UPPER.

Dit was Woensdag, die 15de Augustus 1900. Ek onthou dit goed, want dit was die verjaardag van mijn broer hier. Die Kakies was toe al in besit van Johannesburg en Pretoria, en ons mense het teruggetrek na die noordelike distrikte. Pa het 'n paar dae na die intrek van die Kakies van Langlaange weggehoop en was op kommando. In die pastorie was net Ma en ons vier kinders, alsook Hester Schoeman, die bij ons ingewoon het als moedershuip. Ons het haar op egte Afrikaanse styl somaar tant Hessie genoem.

Krijgswet was baje streng, en ons kon maar moeilik nuws deurkrij van of aan ons familie in die Kaapkolonie. 'n Dame sou die volgende dag van Johannesburg na die Kolonie vertrek en het aangebied om briewe van Ma mee te neem. Ma stuur mij toe die oggend met die fiets kamp toe—ons het Johannesburg destijds altijd “Kamp” genoem—om 'n brief naar mej. Van Gas te neem. Maar dit was net die dag, wat kaptein Danie Theron die Kakies so die skrik op die lijf gejaag het deur die resiesperde uit Johannesburg te kom skraap, en die hele wêreld was op hol. Dit was Kakies te voet, Kakies te perd, Kakies op fiets, Kakies op waens, Kakies sonder hoed; Kakies sonder geweer; net waar jij kijk is Kakies, en almaal vlug in die rigting van Langlaange; en man en muis, wat wil probeer die stad in te gaan, word omgekeer. Ek moes toe maar omdraai.

Thuis was ek net besig die voorval te vertel, toen Christo ingelooop kom met die nuws, dat die Boere op Klipfontein veg, sowat tien mijl van Langlaange. Dit was lang, dat ons laas Boere gesien het, en ek was dadelik baje nuwsgierig om die spulletjie te gaan kijk. Tog belooft ek Ma om die namiddag weer te probeer die brief te besorg, maar die keer langs 'n ompad deur Braamfontein.

Om een-uur rij ek voort met die brief in mijn sak, maar met mijn gedagte vol van die geveg te Klipfontein. Die pad, wat ek die slag vat, bring mij alreeds halfweg naar die slagveld; en dit was met baje teësin, dat ek naderhand uitdraai naar Braamfontein. Ek was nog nie ver nie, of ek kom 'n spaaidier teë met twee bekende dames daarop, en hulle sê mij, dat die Kamp nog al die tijd toegesluit was en hul ook moes omdraai. Dit was meer in mijn smaak. Ek had mijn plig gadoen, en nou was ek vrij om mijn nuwsgierigheid te bevredig.

Mijn ijersterpde sa kop was gouw gedraai, en ek rij so hard, als ek kan, in die rigting, wat, ek meen,

Klipfontein moet wees. Die pad was mij onbekend, en ek hou maar net koers op goed geloof. Dog dit raak naderhand al vier-uur se kant toe, sonder dat ek tokens van 'n geveg of iets gewaar. Bij 'n plasie rij ek aan om bietjie koffie te drink en uit te vind, waar ek is. Die tannie, 'n mevr. Pretorius, vertel mij, dat ek al bijna twee uur nie meer op Klipfontein se pad rij nie. Dit was 'n teleurstelling! Sij praat toe nog verder oor haar man, wat op kommando is en kort gelede haar nog 'n besoek gebring het. Ek maak op uit haar gesprek, dat die Boere nie so baje ver van daar kon wees nie, in 'n noordelike rigting. En toe was dit, dat die gedagte aan wegloep mij vir die eerste maal beetpak, met die gevolg, dat ek binnen 'n half uur, inplaats van terug huis toe, mijn reis vervolg naar die Noorde. Ja, op twaalfjarige leeftijd vat 'n mens die wêreld baje maklik op.

Teen skemeraand bereik ek 'n plaas, waar ek besluit om te vernag. Die baas, 'n mnr. Van Staden, was al 'n ouerige man en had twee of drie seuns in die veld. Die huisie was maar klein en die huisgenes groot. Daar was behalwe die outaas en sijn vrouw, nog 'n getrouwde dogter met haar man en knijte, twee seuns van omtrent mijn ouderdom en nog 'n paar meisies. Die hele boel van ons moes die nag in twee kamers slaap op kernisbedde. Die sand het ek vir die eerste maal die waarde van mielies leer ken. Op tafel was daar brood, vetkoekies, en koffie—alles van mielies gemaak; en ek moet sê, dit was lekker. Die outaas moes natuurlik weet, waarheen mijn reis was, en ek sê net: “Boere toe!” Hij het mij toe uitgelê, hoe ek moes rij om die Boere bij die Magaliesberge te krij.

Ek het egter al telkens hoor praat van “die dorp” of van “dorp toe.” Eers dag ek maar, hul bedoel Johannesburg; maar later op mijn vraag vind ek uit, dat mijn rij mij al binnen 'n uur en 'n half van Pretoria gevoer het. Nou was daar geen keer aan nie. Ek wil en moet mijn ou Hoofstad eers sien. Die ou oom raai mij af en sê, ek sal seker gevang word, want die stad wemel van Kakies. Maar al, wat ek als 'n koppige seuntjie, wat beter weet dan 'n grijsaard, wou toegee, was net om die breë Vierkleurband om mijn hoed met 'n sakdoek toe te bind.

Naar Pretoria! Die gedagte alleen, gepaard met die ongewone gevoel van vrij en mijn eie baas te wees, het mij vlerke gegee; en mijn fiets het eientlik so gesing oor die grond. Tussen die koppies deur gaat die pad, en ek begin al telkens te bespeur van 'n stad in die nabijheid.

“Halt! Who goes there?” en af is ek van die fiets, want Kakie staan vlak voor mij in die pad. Maar ek was die Kakies al gewoon geraak en was nie eientlik baje bang nie.

“Where are you going?” vra hij.

“To Pretoria,” sê ek.

“Have you got a pass?”

“No.”

Hij vra mij verder, waar ek vandaan kom, ens., en op die ou end laat hij mijn laggende deur met die woorde: “Boys under twelve don't want a pass.”

Ek was egter nog nie deur nie, want kort daarna stuit ek weer op 'n wag; en die keer het dit na so glad gegaan nie. Hij wil weet, hoekom ek geen pas

het nie; en ek vertel hom, dat Johannesburg toegesluit was en ek daar dus geen pas kon kry nie. Die Engelsman was bietjie swaar van verstand en maak toe 'n gevolgtrekking, wat mij net mooi te pas gekom het.

"Oh!" sê hij, "so then you want to get a pass here to get into Johannesburg?"

"Yes!" sê ek somaar dadelik.

"Alright!"

Blij om so maklik daarvan af te kom, wou ek net ophim, toen hij mij weer stop en 'n sakboekie te voorskyn haal.

"What's your name?" vra hij.

"Nou is die gort gaar," dag ek, en mompel so binnessmonds, "T. Kriel."

"What? T. McLean?"

"Yes," sê ek gouw, blij oor die uitkoms.

"Where do you live?"

En geleer deur die eerste slag mompel ek nog meer onduidelik:

"Langlaagte, near Maraisburg."

"What? Murraysburg?" vra hij weer.

"Yes!" sê ek, en sien met 'n glimlag, hoe hij die verkeerde naam en adres in sy boekie neerskryf.

"Alright!"

Of hij ooit vir T. McLean, van Murraysburg, gekrij het, weet ek nie, maar 'n paar minute later was ek in Pretoria. Ek het so 'n bietjie rondgerij in Oom Paul se dorp, maar moes eindelijk maar weer voort. Ek was huiwiger om 'n pas te gaan vra, en die eerste Kakkie het mos gesê, seuns onder twaalf het nie pas nodig nie (hoeveel ek al bijna dertien was). Maar waarheen nou?

Daar kry ek gedagte van 'n neef van Pa, wat bij Eerste Fabriek blij, noordoos van Pretoria, en ek voort. Dwaarsdeur die Kakkie-kamp rij ek. Eén Kakkie staan so langs die pad en ek dag, ek sou hom stop, eer hij mij stop. Maar nou ken ek skielik geen woord Engels meer nie.

"Kan jii mij sê, hoe gaat die pad naar Eerste Fabriek?" vra ek in Afrikaans. Hij kijkt mij so ewe verléé aan en sê:

"This is the public road. I believe," waarop hij sijn rug draai en wogstap.

Ek rij verder die kamp deur, en die pas oor die Magaliesberge kon ek al duidelik in die verte sien, toen ek op 'n buitepos van die Kakkies stuit. Nog voor ek bij hul was, stap een Kakkie al nader en vra ook somaar:

"Where's your pass?"

Ewe onnosel kijkt ek hom aan en vra op mijn beurt in Afrikaans:

"Is dit die pad naar Eerste Fabriek?"

Die roonek kijkt net nors en sê:

"What's that? Have you got a pass?"

Langsaam draai ek mijn óf naar die bergpas in die verte, en sê hoofskuddend:

"Nee, ek wil nie oor daardie pas gaan nie, net maalt naar Eerste Fabriek."

Hij gee so 'n paar egte Engelse knope en sê vir sijn maat:

"I believe this is another of those darned Dutchmen or Germans who don't know a word of English. Here comes another of them."

Ek was al net in die knip vir die uitslag, maar op sijn laatste worde kijkt ek om en sien toe 'n ander kèreltjie aankom ook op 'n fiets.

"Nou is dit klaar met Kees," dag ek, "want die kèreltjie sal waarsjijnlijk kan tolk."

Hij wou van die Kakkie weet die pad naar 'n sekere hospitaal en wijs hom 'n papier.

"Ask him what he wants?" sê die Kakkie, terwijl hij naar mij wijs. Gelukkig sê hij niks van 'n pas nie. Ek vertel hom, dat ek op weg was naar Eerste Fabriek naar oom Daantjie Hauman.

"O!" sê hij, "maar mnr. Hauman blij op Swartkoppies, op Sammy Marks se plaas. Dis 'n ent verbij die Fabriek."

Hij bedui mij toe, hoe ek moet rij, en eer die Kakkie met hom klaar was, was ek al weer ver op pad.

Op Swartkoppies werd ek goed ontvang. Tant Lenie en haar dogter Daisie wou alles doen om mij voort te help, en gee mij 'n goeie plan aan die hand. Mijn fiets sou ek daar laat blij en die volgende more toevlaan oor die berge tot bij die kommando's. Ek sou loop en voeltjies skiet met 'n rekker, en als Kakkie mij stop, sou ek hulle 'n pakkie soda wijs en sê, ek het net die soda kom haal vir mense, wat wil seep kook. Maar ongelukkig het ou Sammy Marks lout geruik en vir om Daantjie gesê, hij moet mij afraai. Om kort te wees, hulle praat mij om, om maar weer om te draai huis toe, maar langs 'n ander pad, Pretoria verbij.

(Word vervolg.)

T. KRIEL.

HUWELIKSGEBOOE.

Ek hoor klanke in die toekoms—
klanke nes van huwliksklokke:
Tongelange—vreng en blijdskap
weergalm in die tempelklokke.

Mannekrag en vrouwesoonheid
word verbind om één te lewe,
om één pad van voor- en teensoep
op te gaan en voort te strew.

Als die één sig wil verléen
om die ander toe te eie,
dan het hul mekaar tot trouwpand—
dat dit tot geluk gedije!

Piet.

KONTRAS.

Wit is die wêreld,
wit van die sneeuw.
Bokant die water
sweef daar 'n meeu;
blou is die hemel,
nergens 'n wolk:
oral is vrede
rondom die kolk.

Spierwitte wêreld,
diep in jouw siel
sug jii en smag jii
om te verniel;
skijn is jou vrede,
donker jouw hart:
jii is maar blij oor
ander se smart.

A. D. KEET.

Amsterdam, Kersmis 1914.

"SOUVENIR."

Indedaad een fraai boek is uitgegeven door de bekende juweliers-firma, Gebroeders Wolf, vanadderlystraat alhier. Dit boek geeft door een reeks prachtige fotografien en zakelijke bijsehriften de groei en bloei van deze grote bezigheid duidelik te kennen. Het bevat een merkwaaardig voorbeeld van hetgeen noeste vlijt en deugdelijke bezigheds-methoden tot stand kunnen brengen. Men vrage bij de firma aan voor een eksemplaar van dit belangwekkend "Souvenir," hetwelk de heren Wolf gaarne gratis en franko zullen toezenden.

Luy, en lekker, en veel te meugen.
Zijn drie dingen die niet en degen.

Jacob Cats.

Van het Wereldtoneel.

ALS een machtige draaikolk, die met demonische kracht alles naar zich toetrekt en opslurpt, woedt de grote wereldkamp. Onze kranten spreken over bijna niets dan oorlog en een groot gedeelte van de volkeren der aarde hebben de wapenen opgenomen in een strijd, die zijn wederge niet heeft in de geschiedenis van 't menselijk geslacht. In gespannen aandacht zien ook zij, die niet direkt in deze strijd betrokken zijn, uit naar 't verloop van deze razeworsteling. Daar is schier geen aandacht meer voor andere dingen. De grote geestesstromingen, die bij de aanvang dezer eeuw de richting van 't wereldgebeuren schenen te zullen bepalen, die als machtige rivieren neerkwamen van de hoogten van 't menselijk denken en willen, zijn als door een plotselinge aardbeving opgeslorpt. De natuurlijke gang der dingen is verbroken en ook als de rust weer zal keren op de slagvelden, zullen ze daar liggen als akkers des doods. Schrijven zullen voor jaren de wonden, die geslagen zijn en voor lange tijden zal leven de haat, die in duizende harten diepe wortelen geschoten heeft. 't Zijn deze overwegingen, die bij ons de gedachte hebben opgewekt in "De Huisgenoot" 't zelve mogelijk te vermijden ons met de oorlog bezig te houden. Waar 't kan willen we op 't grote veld van de wereld iets goeds verzamelen en waar 't moet de aandacht vestigen op gevaren, die dreigend als een donderstorm opkomen, maar die men schier niet opmerkt waar oog en oor in beslag genomen worden door de dodekamp van vele volkeren.

Onze lezers zullen dan ook in onze kolom "Van 't Wereldtoneel" naar wij hopen vinden wat goed is voor hoofd en hart.

"De Huisgenoot" wenst een werk des vredes te doen, en een weinig er toe bij te dragen, om deze wereld wat zonniger en beter te maken.

RUSLAND.

Voor de meeste mensen is Rusland het grote, bijna onbekende land, de kolossus die zich uitstrekt over een groot deel van Europa en een nog groter deel van Azië. Wil men toestanden aanduiden als willekeurig, als indruisend tegen alle recht, dan spreekt men van russiese toestanden. Wie heeft niet gehoord van de verbanningen naar Siberië, van de droeve mishandeling waaraan velen van de beste zonen van dat volk de slachtoffers zijn geworden. Rusland is aan de meesten onzer bekend als 't land van de knoet en van de bloedige pogroms, de vervolgingen van de Joden; ogluikend toegelaten door een overheid, die persoonlijk voordeel stelt boven recht.

Toch is 't verkeerd dit grote rijk en 't volk, dat daarin leeft, alleen van dit oogpunt te bezien. Rusland is ook 't land van grote mannen. Is niet gretig kennis genomen door de ganse beschaafde wereld, 't ene land méér en 't andere minder, van de gedachte en gevoelswereld zoals deze spreekt uit boeken van grote Russen als een Graaf Leo Tolstoy en een Dostojewsky. Deze mannen zijn niet op zich zelfstaande figuren, maar typische zonen van hun natie. Zij zijn voortgekomen uit 't russiese volk en gunnen ons door hun literatuur een blik in de ziel van dat grote volk, dat tot nu toe zo weinig kans had om eigen persoonlijkheid te ontwikkelen.

Waar voor meer dan een jaar 't woord is aan 't geweld en 't ons toeschijnt of alle gebeuren van de wereld aangetrokken wordt door die machtige oorlogsdraaikolk waarin de volkeren van Europa en ook Rusland zich geworpen hebben, is 't zeker niet verkeerd te onderzoeken wat die strijdende volkeren meer zijn, dan een machtsfaktor in deze wereldstrijd. Rusland heeft meer dan zijn grote legers, Rusland is meer dan een machtige logge kolossus, die zich langzaam beweegt, moeilijk troft maar ook moeilijk dodelijk te treffen is. Rusland heeft een eigen beschaving, een eigen kultuur, een persoonlijke ziel. Dostojewsky, de russiese schrijver waarvan wij reeds spraken, heeft in zijn werken er herhaaldelijk de nadruk op gelegd, dat de Russen een sterk ontwikkelde zin hebben voor 't algemeen menselijke. Deze schrijver wijst er op, dat er in zijn volk, meer dan in andere, een sterke behoefte is om het goddelijke in de wereld tot werkelijkheid te brengen.

Idealiseert deze schrijver zijn volk? Misschien ziet hij te veel een kant van 't volkskarakter, doch letten wij op een man als Graaf Leo Tolstoy. Wij mogen verschillen van zijn levensideaal, doch als een profeet heeft hij verkondigd zijn machtige gedachten. Waar in Westelijk Europa de grote drang der volken begeerte geweest is en is naar macht, daar horen we deze grootste der Russen 't ideaal verkondigen van weerloosheid en liefde tot de naasten.

In de gehele Russiese literatuur vindt men een groot verlangen, naar een harmoniese gelukswereld. Eigenaardig is 't dat in een opstel gedurende de oorlog in Rusland geschreven door A. Tolstoy, een gewone officier niet mijmvert over zijn vaderland, maar over 't menselijk loven en de behoefte daarin geluksidealen te verwezenliken. Korolenko, een schrijver die 't verdient, dat een ieder zijn werken leest, schrijvend over 't Rode Kruis werk, prijst 't als de uitweg van het liefdegevoel voor de medemens en een belofte voor de toekomst, wanneer de oorlog voorbij zal zijn.

Deze uitingen geven ons te denken, vooral waar in andere delen van de wereld de begeerte naar macht alles schijnt te overvleugelen. Al kort de les uit Rusland, nodig hebben we zo 'n vermaning. Daar zijn idealen van menselijkheid en liefde, die ook spreken willen en zich laten horen boven 't zwaar gedreun der kanonnen.

HET KLEINE JAPAN.

Slechts zelden horen wij van dit kleine eilandrijk met zijn gele bevolking, die zover van ons en onze denkwereld afstaat. Scheen 't enkele jaren geleden of Japan een rijk arbeidsveld voor de zending zou worden, meer en meer blijkt 't echter, dat de Japanse geest zich niet neigen wil tot de kristelijke zedeleer en gedachten, maar vast blijft houden aan de levens- en wereldbeschouwing, die hij zich in de loop der eeuwen verworven heeft. Kenners van de Japanse toestanden geloven niet, dat de Japanner eigen kultuur op zal geven voor die welke de kristelijke wereld hem aan te bieden heeft. Een grote begeerte is er naar de techniek die de west-europese landen heeft groot gemaakt. Het Japanse rijk, dat 2,500 jaar geslapen heeft, is wakker geschud. Andere volkeren zien het oppermachtig in de wereld, waar het gevoelt, dat het

zelf de macht in handen moest hebben. Eerst tot de meer ontwikkelden, maar langzamerhand tot 't ganse japanse volk is de overtuiging door gedrongen, dat Japan de geroepen leider is van 't mongoolse ras, en dat de dag zal komen dat de rijke eilanden van de Zuid Zee en Indiese Oceaan, en een groot gedeelte van Azië vormen zullen het grote Mongoolse rijk. De droom van een "Empire" wordt door 't Japanse volk verstaan en de weg tot verwerkelijking van die droom zien zij in 't aanvaarden van dat gedeelte van de westerse beschaving, dat hen in staat zal stellen op te bouwen een machtige industrie en een sterke handel.

Hier ligt 't gele gevaar, waarvan men vóór de aanvang van de tegenwoordige wereldoorlog zo vaak hoorde spreken.

* * * *

Dat deze "Empire droom" meer en meer macht gaat krijgen in Japan, en bezig houdt niet alleen de machthebbers, maar ook de brede lagen van 't volk, blijkt wel uit een kortelings verschenen artikel "De eerste stap in onze nieuwe marine politiek" van de hand van Yoetsubo Takekosje, een van de voornameste en meest invloedrijke journalisten. Deze journalist was verscheidene malen lid van 't parlement en in 1898 minister van onderwijs. Niet willen wij zijn gehele artikel hier weergeven, doch alleen enkele gedeeltes, die een goed denkbeeld geven van wat er omgaat in de geest van vele Japaners, hier aanhalen:

"Japan moet voortdurend trachten zich uit te breiden," schrijft hij, "in vroegere tijden hebben de politici er steeds naar gestreefd hun land aktief te doen zijn, maar tegenwoordig volgen weinig staatslieden dit voorbeeld. Reeds in een halve eeuw verlopen, sedert Japan relatien met andere landen aanknoopte. Het land is nu rijk aan middelen, aan grote maanen; het volk is krachtig en toech is de aandacht van onze politici steeds meer gevestigd op binnenlandse dan op buitenlandse zaken. Ik betuig mijn leedwezen over de afwezigheid van een bepaalde politiek ten opzichte van de ekspansie van ons gebied.

"Soms kunnen wij ons gebied vergroten door zogenaamd vredelievend binnengringen, maar soms dienen wij aanvallend op te treden. Als wij dit laatste doen, zullen wij ongetwijfeld door Europa en Amerika een oorlogszuchtig volk genoemd worden. Maar ik geloof niet, dat een oorlogszuchtig volk altijd verfoeilijk is. Ongeveer alle tegenwoordige grote mogendheden waren oorlogszuchtig tijdens hun ekspansie, en toech keuren zij die aanvallende politiek af, zodra een ander volk dezelfde middelen voor een zelfde doel te baat neemt, die zij eens gebruikten.

"Neem bijvoorbeeld Engeland. Had het Britse Rijk grondvest kunnen worden zonder de oorlogszuchtige politiek, waartoe Engeland in het verleden zijn toevlucht nam? Heeft niet Cromwell's politiek, om de Hollandse schepen in de Middellandse Zee en het Kanaal, volgeladen met goud, dat de Hollanders door hun handel met het Oosten verdiend hadden, in bezit te nemen, er belangrijk toe bijgedragen om de tegenwoordige enorme rijkdommen van Groot-Brittanje op te bouwen?"

"Het tegenwoordige Duitse Keizerrijk is gegroeid uit het Hanzeverbond. De vrije steden, die dat verbond vormden, gaven hun schepen vergunning op zee schepen te veroveren, en zij verrijkten zichzelf door die politiek.

"Ik heb dikwijls Britten met afkeuring horen spreken over het systeem van staatspekulatie, waar volgens hen een "gentleman" niet mee te maken moest hebben, maar ik ben er zeker van, dat dit systeem, hoe afschuwelijk ook in de ogen van heden-daagse, brisve "gentlemen," veel heeft bijgedragen tot de welvaart van hun land. Zo zouden b.v. het Britse Museum en vele andere grote gebouwen zonder dit systeem nooit kunnen zijn gebouwd. De positie van Groot-Brittanje is als die van een man, die zijn

toevlucht nam tot aanvallende politiek zolang hij daar voordeel bij had, maar zodra hij alles had wat hij begeerde, veroordeelde hij ieder, die hetzelfde wilde met hetzelfde doel. Ik hoop, dat de Japaners en even groot volk zullen worden als het brisve dat, nu het zelf genoeg bezit, de aanvallende politiek van andere volkeren mag afkeuren."

Wat de heer Yoetsubo Takekosje verder schrijft is ook heel belangrijk. Zonder schroom bepleit hij, dat Japan de hollands oost-indiese bezittingen, in beslag zal nemen, want dan zal 't in staat zijn de aziatische zeeën te beheersen. Genoeg is echter hier aangehaald, om ons te doen zien, dat ook volkeren die een 50 jaar geleden als 't ware nog in slaap waren niet lang nodig hebben, om de lessen, die zij uit de geschiedenis willen trekken, te begrijpen. Hoe ver is de dag, dat zij in praktijk zullen gebracht worden?

DE HOLLANDSE SCHEEPSBOUW.

Voor hem, die Holland bezoekt, is een tochtje met één van de boten van de bekende reders "Fop Smit," van Rotterdam naar Dordrecht zeker wel van de belangrijkste, die hij maken kan. De brede rivier is als bezuid met passagiers- en vrachtboten van allerlei vorm en soort; grote Rijnaken worden in lange rijen door de kleine sterke sleepboten de rivier open afgesleept. En dan 't gezicht op 't onmliggende land! Een beeld van welvaart en nijverheid. Langs de Kinderdijk liggen de vele werven waarop de schepen gebouwd worden voor 't binnenlands en voor 't Rijn-verkeer. Vooral de doorvoerhandel van Rotterdam over de Rijn naar Duitsland heeft aan honderde scheepsbouwers een flink bestaan bezorgd en de Kinderdijk tot een van de welvarendste streken in Holland gemaakt. De oorlog heeft echter ook hier zijn invloed gehad, maar gelukkig een ten goede. Onwillekeurig ontstond er slapie in de kleine scheepsbouw, daar de doorvoer-handel met Duitsland door de engelse blokkade sterk afnam. Reeds was er een neiging om grotere schepen op de werven te gaan bouwen, maar wat anders zeker meer dan 80 jaren nodig gehad zou hebben is nu in één enkel jaar tot stand gebracht. Bijna alle werven, waarop vroeger slechts kleine schepen stonden, vertonen nu het zo lang door de scheepsbouwers gewenste beeld. Op bijna allen staan zoeboten, voornamelijk van 600 tot 2,000 ton; sommige hebben er twee naast elkaar staan.

Er zijn inrichtingen bij, die tans achter elkaar vijf tot 8 boten van 2,000 tot 5,000 ton te bouwen hebben, en meer dan tien firma's hebben dergelijk werk nog nooit afgeleverd. Een groot aantal firma's broiden hun zaken uit. Nieuwe machines worden aangeschaft en overal ziet men nieuwe gebouwen.

De Hollander is wakker geschud. En wat doen wij in Zuid-Afrika? We moeten niet vergeten, dat zo wij wenschen op te bouwen een eigen kultuur, een van de voorwaarden is, dat sterk 't volk zal zijn op 't gebied van landbouw, handel en industrie. Op een arme bodem kan men geen weelderige plantegroei verwachten, en alleen als een volk sterk is op ekonomies gebied, mag men de gouden eeuw van kunst en wetenschap ook verwachten.

In haast alle opzichten zijn wij afhankelijk van 't buitenland. We hebben mooie havens, maar geen zuidafrikaanse vloot en evenmin onze zuidafrikaanse scheepstimmerwerven. Toch ontbreekt 't ons niet aan de grondstoffen om zo 'n industrie op te bouwen. Het is er waarschijnlijk genoeg in onze bodem, om daarmede voor lange jaren in de behoefte van de gehele wereld, als 't moest, te kunnen voorzien. Steenkolen hebben we in overloed.

Wij hebben de mannen nodig die aan zullen pakken, opdat in ons land ook gehoord zal worden de dreuning van de stoomhamers en 't gesnor van de machines, en wij door de ontwikkeling van wat ons geschonken is de poorten tot een glansrijke toekomst zullen openen,

A LLE mense hou van stories; maar dit is nou eenmaal gewoonte geword om te sê, dat kinders meer als grootmense op stories versot is. Misskien is dit daaraan te wijte, dat grootmense minder tijd vir sulke vermaaklikhede het, of ook wel, dat hul vir hul skaam om van sulke dinge te hou, want dit is in ons dae mos amper 'n skande, als 'n grootman sê, hij hou van Jakhals en Wolf van Uilspieël.

En tog is daar nog meer als een man of vrou, wie se hart lewendig klop, als hij of sij van dié helde hoor; want dit bring mos weer die gelukkige kindsdae voor die ges, toen ons almaal in die lang winterraande, op die groot vuurherd, om die brandende stomp, met ope mond kon sit en luister, naar wat Vader of Moeder of Outa of Aja wis te vertel. Daarom is dit ook, dat kinderverhale so onsterflik is, en dat sovele daarvan amper so oud is als die mens self. Die geskiedenis van Johan van Riebeeck of van Piet Retief is in 'n menigte boeke opgeteken, en tog is daar vele mense, wat hul geskiedenis maar heel swakke ken; die stories van Jakhals en Wolf daarenteen word so te sê nooit in ons land gelees nie, en tog ken bijna elke kind en grootmens dit.

In Suid-Afrika word voornamelijk diestories (soos die van Jakhals en Wolf), stories omtrent die held Uilspieël, Swaapstories, en stories van Dom Jan en Slim Jan aan die kinders vertel. Sprokies (Engels "fairy tales") skijn veel minder bekend te wees, en selfs die woorde "sprokie" en "fee" is aan die meeste van ons mense onbekend. Weliswaar lees afrikaanse kinders veelal Grimm's "Fairy Tales" in 'n engelse vertaling, maar algemeen bekend is sulke stories nie onder ons volk nie.

Sprokies is niks anders als verhale of stories, wat bij die volk ontstaan, en waarin vele van die gebeurtenisse of 'n wonderlike, denkbeeldige, onnatuurlike of bowenatuurlike manier plaasvind. In 'n sprokie is daar nooit iets van 'n persoon, wat waarlik gelewe het, of van 'n gebeurtenis, wat waarlik voorgeval het; en die verteller weet dan ook altijd, dat sijn storie niks met die werklikheid te doen het nie, of, soos ons sê, dat dit nie waar is nie. So gebeur dit dan ook, dat die natuurwette in 'n sprokie dikwels deur toenaars, hekse, feeë, kaboutermannetjies, nikers, of andere niet-menslike wesens, ook wel deur diere of lewenslose voorwerpe, verander of eenvoudig opsj gesit word.

'n Egte sprokie is altijd regstreeks van die volk afkomstig. Dit ontstaat in die volksmond en is gemeengoed van die hele volk; niemand weet, deur wie, waar, of wanneer dit vir 't eers vertel is. Naderhand word sulke volksprokies deur skrywers opsettelijk nageboots, en dan ontstaat die sogenaamde "kunstsprokie" of "letterkundige sprokie," waarvan die skrywer, datum en plaas van oorsprong bekend is. Die voornaamste skrywers van sulke kunstsprokies is die Fransman Charles Perrault (1628-1703), die Duitser Karl Müslius (1735-1787), en die Deen Hans Andersen (1805-1875).

Een van die beroemdste versameling volksverhale is die "Kinder- en Huissprokies" van die twee broers Jakob Grimm (1785-1863) en Wilhelm Grimm (1786-1859), wat in die jaar 1812 vir die eerste maal gedruk

is, en waarvan die eenenveertigste duitse uitgaaf in 1893 verskijn het. Die gebroeders Grimm had 'n ope oor en 'n gevoelige hart vir alles, wat van die volk afkomstig was, en hulle het die stories regstreeks uit die volksmond opgevang. Hulle versameling is nou al in bijna elke beskaafde taal van die wêreld vertaal en is in vele lande 'n egte volks- en kinderboek geword. Die eenvoudige en tog kunstvolle manier, waarop die gebroeders Grimm die stories vertel, het seer veel daartoe bijgedra, dat hulle werk so 'n geliefde boek in die kinderwêreld geword het. Jakob en Wilhelm Grimm was albei baje geleerde manne en het later albei professor aan die Universiteit Göttingen in Duitsland geword; hulle geleerdheid het hul egter nooit van hul volk vervreem nie, en niemand wis beter dan hulle om die ongenukstelde en ongemaaakte voortbrengsels van die volksgees te ondersoek en te bewonder.

Onderstaande gee ons drie sprokies oor kaboutermannetjies, soals die deur die gebroeders Grimm vertel word.

DRIE SPROKIES OOR KABOUTERMANNETJIES.

1.

Daar was 'n skoenmaker sonder sijn skuld so arm geword, dat hij eindelijk niks meer oor had nie als leer vir één enkele paar skoene. Hij smij die skoene die aand uit om die volgende môre aan die werk te gaan; en daar sijn gewete hom nie pla nie, gaat hij rustig naar bed, vertrou hom aan die liewe God toe, en val in slaap.

In die môre, nadat hij sijn gebed opgesê het en aan die werk wou gaan, staan albei skoene kant en klaar gemaak op sijn tafel. Hij verwonder hom en weet nie, wat hij daarvan moet sê nie. Hij neem die skoene in die hand om dit nader te bekijk; dit was so goed gemaak, dat geen steek daaraan verkeerd was nie, presies alsof dit 'n meesterstuk moes wees. Spoedig daarop tree ook 'n koper binne; en daar hij so erg sin in die skoene het, betaal hij meer als gewoonlik daarvoor, en die skoenmaker kon van die geld leer vir twee paar skoene koop. In die aand smij hij dit uit en wou die volgende môre met frisse moed aan die werk gaan; maar dit was onnodig, want toen hij opstaan, was dit reeds klaar. Ook die kopers het nie weggeblij nie, en hul het hom sovel geld betaal, dat hij leer vir vier paar skoene kon inkoop. In die môre vind hij ook die vier paar klaar; en so gaat dit altijd voort: wat hij saands uitsnij, is smôrens verwerk, sodat hij spoedig weer 'n eerlike bestaan het en uiteindelijk 'n welgestelde man word.

Nou gebeur dit een aand, kort voor Kersmis, toen die man weer die skoene uitgesnij het, dat hij, voordat hij gaan slaap, aan sijn vrouw sê: "Hoe sou dit wees, als ons vannag opblij om te sien, wie ons so 'n hulpvaardige hand verleen het?" Die vrouw was dit eens en steek 'n lig aan; en daarop verberg hul vir hulle in die hoek van die kamer, agter die kler, wat daar hang, en hou wag. Toen dit middernag was, kom twee kleine, liewe, kale mannetjies te voorskijn, gaan voor die skoenmakerstafel sit, neem al die uitgesnijde werk in hande en begin met hul vingertjies so behendig

en gouv-gouv te steek, te naai, en te klop, dat die skoemaker in verwondering die oë daarvan nie kon afluho nie. "Hulle hou nie op, voordat alles afgedaan was en klaar op tafel staan; en toe spring hul gouv weg.

Die volgende môre sê die vrou: "Die klein mammetjies het vir ons rijk gemaak; ons moet hul tog daarvoor ons dank betoon. Hulle loop so rond sonder iets aan die lijf en moet bijna verkleum van die koue. Weet jii wat? Ek sal 'n hempie, baadjie, onderbaadjie en broekie vir hulle naai; ook 'n paar kousies vir elkeen brei; en maak jii vir elkeen ook nog 'n paar skoentjies." Die man sê: "Daarmee is ek heeltemaal eens." En in die aand, toen hul alles klaar had, leg hul die geskenke in plaas van die uitgesnijde werk tesame op die tafel en versteek hul toe om te sien, hoe die mammetjies hul daarbij sou gedra. Teen middernag kom hul aangesping en wou meteens aan die werk gaan; toen hul egter geen uitgesnijde leer, maar die fraaiste kledingstukke kry, is hul eers verwoonder, maar word toe uiters vrolik. In 'n kits klee hul vir hul aan, strijk die pragtige klere aan die lijf glad, en sing:—

"Is ons nie kereis fijn en fraai?

Wat sal ons nog langer skoene naai?"

Toe stoeple en dans hul, en spring oor tuiele en banke. Eindelik gaan hul dans-dans die deur uit. Van nou af het hul nie weer gekom nie; die skoemaker egter het dit sijn hele lewe lang goed gegaan, en alles, wat hij onderneem het, het hom geluk.

2.

Daar was eenmaal 'n arme diensmeisie. Sij was fewerig en netjies, het alle dae die huis uitgegee en die vuilgoed op 'n groot hoop voor die deur gegooi. Een môre, toen sij juis weer haar werk wou begin, vind sij 'n brief op die vuilgoedhoop, en daar sij nie kon lees nie, sit sij die besem in die hoek en bring die brief aan haar baas. Dit was 'n uitnodiging van die kaboutermammetjies aan die meisie, haar vrende om vir hulle 'n kind ten doop te kom hou. Die meisie wis nie, wat te doen; eindelijk na veel aanhou en daar hul vir haar vertel, dat 'n mens soets nie kon weier nie, wil sij in. Toe kom die kaboutermammetjies en voer haar in 'n holle berg in, waar dié klein wesentjies

woon. Alles was daar klein, maar so sierlik en pragtig ingerig, dat dit nie met woorde te beskrywe is nie.

Die moeder van die kind lê in 'n bed van swart ebbehout met knoppe van perels; die komberse was met goud geborduurd; die wieg was van ivoor; die bad van goud.

Die meisie word nou peet en wou toe weer naar huis gaan; maar die kaboutermammetjies smeek haar dringend om drie dae bij hulle te vertoeve. "Sij blij dus en bring die tijd in genot en vreugde deur; en die klein mammetjies doen alles in hul vermoë om haar te plesier.

Eindelik wou sij terugkeer. Toe steek hul haar sakke eers propvol geld en voer haar toe weer bij die berg uit. Toen sij thuis kom, wou sij haar werk begin; sij neem die besem in haar hand—dit het nog in die hoek gestaan—en begin te veed. Daarop kom daar vrende lui nit die huis en vra, wie sij was, en wat sij daar te maak had.

En dit was nie drie dae, soos sij gemeen het nie; maar sewe jare, wat sij bij die klein mammetjies deurgebring het; en haar vorige baas was in die tussentijd gestorwe.

* * * * *

3.

Die kabouters het 'n moeder haar kind uit die wieg gehaal en 'n dwergkind met 'n dik kop en beweglose oë daarin geleg. Dié wou niks anders doen als net eet en drink. In haar nood gaan die moeder naar haar buurvrouw en vra om raad.

Die buurvrouw sê, sij moet die dwergkind in die kombuis dra, op die vuurherd sit, die vuur opmaak, en in twee eierdoppe water kook; dit sou die dwergkind laat lag, en als hij lag, dan is dit klaar met hom.

Die vrou doen alles, soos die buurvrouw gesê het. Toen sij eierdoppe met water op die vuur sit, sê die lummel:

"Wel, ek is so oud

soos die Westerwoud,

maar het nooit gesien, dat iemand in doppe kook."

En hij begin te lag. Toen hij lag, kom daar gouv-gouw 'n klomp kaboutermammetjies. Hul bring die regte kind terug, sit dit op die vuurherd, en neem die dwergkind weer saam.

DE FLUWEL-INDUSTRIE.

Wanneer men de oude schilderijen beziet in de musea van Europa, dan merkt men op dat vroeger de voorname luiden, de patriërs, zich graag lieten schilderen in hun fluwelen klederen. De schilderijen van die tijd maken een reklame voor die prachtige, soepele stof die er zich zo bij uitstek toe leent om in sierlike plooiën verwerkt te worden.

Fluweel was dan ook, voor dat de machines om deze stof te vervaardigen waren uitgevonden, zo duur dat de eenvoudige burgersmens er niet van droomden hun klederen daarvan te maken. De fluweel-industrie heeft een geweldige verandering ondergaan in de loop der tijden en wel is 't interessant enkele cijfers daarvoor te geven.

Een van de nieuwste verbeteringen voorzien mechanies fluweel-weefgetouw kan per week gemakkelik 350 meter leveren, terwijl vroeger een handwerker van de vroege morgen tot de late avond werken moest om in dezelfde tijd 9 meter af te leveren. Dit is 'wel een verschil dat ons een blik doet slaan op de vooruitgang van onze moderne techniek. Op een moderne mechaniese weefstoel worden tegenwoordig acht stukken fluweel tegelijk bewerkt.

Een enkele wever levert op zulk een machine 320 meter en een weverij met 100 weefgetouwen brengt dus elke week 32,000 meter fluweel op de markt.

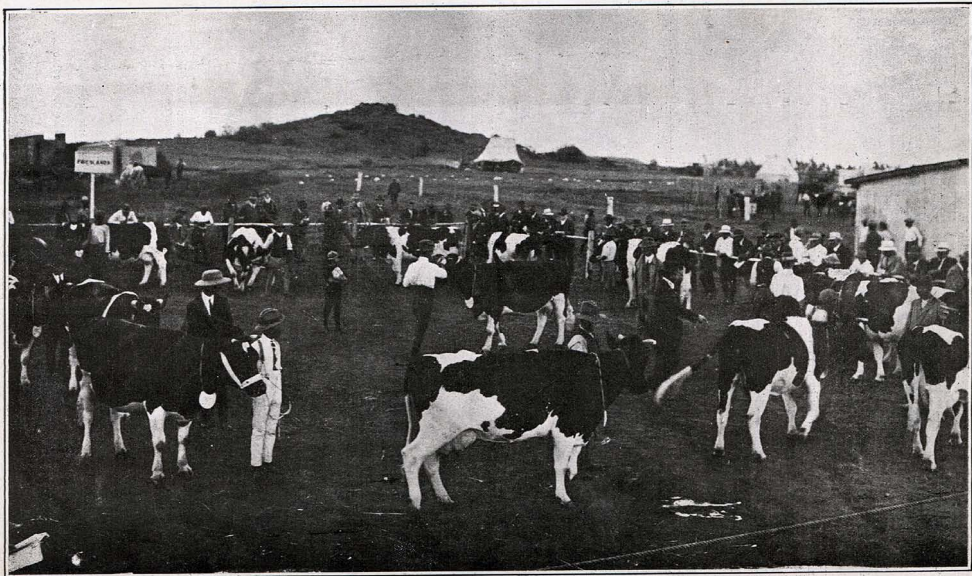
Voor al de duitse fluweel-industrie heeft zich een grote naam verworven. Het centrum van deze industrie is te Crefeld. Daar alleen zijn 26 fluweel-fabrieken met te zamen 2,000 weefmachines. Deze leveren bij een werkdag van negen uur 460,000 meter fluweel per week.

Vroeger hadden 2,000 handwevers een jaar nodig voor dezelfde hoeveelheid.

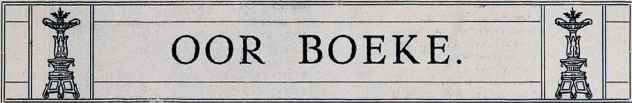
Deze getallen geven ons wel een kleine indruk welk een verandering de moderne industrie in de produktie te weeg gebracht heeft. Schijnbaar verdringt de machine de arbeider, maar ook slechts schijnbaar. Door de vluggere en goedkopere produktie is 't fluweel dat vroeger de dracht was der patriërs, binnen 't bereik van haast iedere beurs gekomen. Het verbruik is toegenomen, naarmate de produktie toenam. Daarbij heeft de handel groter omvang genomen en wat men op 't eerste gezicht niet zou verwachten, heeft de machine aan meerdere handen werk gegeven.

Een jong hondeken kan leeren singen,
Een jong vogelken kan leeren springen,
Een jonge papegay leert menschenpraet,
Maer als men oudt is komt leeren te laet.

Jacob Cats.

FRIESE BEESTEN OP DE LAATSTE LANDBOUWTENSTONSTELLING TE BLOEMFONTEIN.
Enige van de prachteksemplaren daar tentoongesteld.

OOR BOEKE.

“MARTJIE.” Deur Jan F. E. Celliers. Tweede herensiene druk. De Bussy: Amsterdam, Pretoria, Johannesburg en H.A.U.M., v/h. J. Dusseau en Ko.: Kaapstad 2s. 6d.

Die eerste uitgaaf van hierdie gedig het in 1912 verskyn, en dit is bepaald 'n verblijdende teken vir die opbloei van ons afrikaanse letterkunde, dat 'n tweede druk van 'n digwerk in dié tyd nodig geword het. Dit wijs, dat die ou klagte, dat ons volk nie lees nie, so stadig-aan veranderd word. Gee vir ons die regte ding—'n boek wat spreek tot die afrikaanse hart op 'n afrikaanse manier, en die lesers sal nie oorbreek nie.

Jan Celliers is 'n digter, wat die intellektuele behoeftes van sijn volk ken en wat meer als iemand anders gedaan het om in die behoeftes te voorsien; en dit vereis dan ook 'n profet om te sê, dat sijn werk sal lewe, so lank als daar 'n afrikaanse volk sal bestaan. Hij is ons eerste groot digter.

“Martjie” is 'n afrikaanse idylle. Dit behandel die eenvoudige boerlewe en teken vir ons menige egte en ware toneel uit die plattelandse omgewing. Oor die aard en vorm van sijn gedig deel die skrywer self ons die volgende mee in sijn Voorwoord:—

“Mijn bedoeling was 'n eenvoudige skildering te gee van 'n liefdesverhouding tussen 'n afrikaanse meisie en jonkman in afrikaanse omgewing,” 'n algemeen-menselike thema op eie toneel opgevoer. Alle begeerte naar avontuurlikheid of ingewikkeldheid in die verhaal was dus uitgesluit. Die inkleding, wat gebeurtenisse, natuurbeskrywing, ens., betref, moes net voldoende wees om, teen passende agtergrond, die hoofmotief duidelik te laat uitkom. Die vraag is alleen in hoever ek geslaag is om hierin harmonie en gesonde verhouding te bewaar. 'n Goeie roman huldig dieselfde beginsele, en werk dit alleen breër uit.

“Ek het 'n losse en onafhankelike vorm gekies, omdat daar baie on-poëtiese dinge gesê moet word, wat net ondigterlike rijmelarij is als dit op strenge maat en rijn gesê word, terwyl poësie in elke vorm goed uitgedruk kan word waar dit in die werk voorkom.

“Hoewel die vorm los is, is dit daarom nie ongebonde nie. Die goeie leser sal dit dadelik sien, en die sangerigheid en maatgang tot hul reg laat kom, wat ek bedoel het.”

Die digvorm van “Martjie” is bepaald opvallend; on die leser, wat bekend is met die idylles van Voss, Goethe of Longfellow, sal al dadelik getref word deur die afrikaanse innovasie. Die meeste moderne idylle-skrywers volg die klassieke versmaat en bedien hul van hexameters, maar vervang daarby gewoonlik die latjiese en griekse lang en kort lettergrepe deur beklemtoonde en swakbeklemtoonde lettergrepe.

Celliers daarenteen gebruik die sogenaamde “vrije rythmes” en “vrije verse.” Vrije rythmes, waarin die getal swakbeklemtoonde lettergrepe gedurig varieër, was altyd 'n geliefkoosde kunsvorm bij die germaanse stamme; en ons vind pragtige voorbeelde daarvan o.a. bij die moderne digters Wordsworth, Coleridge, Walt Whitman, Goethe en Heine. Vrije verse, d.w.s. verse van verskillende lengte, is ook al

vrij oud in die letterkunde en kom o.a. bij Lessing, Wieland en Goethe voor. Die versmaat van “Martjie” is dus niks nuwts nie: wat nuwt is, is die gebruik daarvan vir so 'n oorspronklike klassieke digsoort als die idylle.

Dat ons digter die versvorm met uitstekende gevolg gebruik het, bewijs die maklike, melodiese leesmanier, waaraan die verse sig leen; maar dat dieselfde vorm ook nog 'n groot gevaar oplewer om “on-poëtiese dinge” te sê, is 'n feit, waarvan self Celliers nie helemaal onbewus is. Sijn bewering: “Dat daar baie on-poëtiese dinge gesê moet word” is, om die minste te sê, hoog betwisbaar. Hoe kan poësie dan on-poëtiese dinge verkondig? Poësie, wat dit doen, hou meteen op poësie te wees en word “ondigterlike rijmelarij,” in welke vorm dit ook al gegiet is. Dit dan is 'n werklike gevaar ook, en misskien meer nog, bij die vrije digvorm; en selfs Celliers het die gevaar nie kan ontloop nie, soals enkele passages maar al te duidelik bewijs. Gelukkig egter is sulke passages uitsondering.

Wat die inhoud en die verwerking van die stof betref, het ons nie veel aan te merk nie. Op eenvoudig-werklike manier word ons in sewentien sange geteken die geskiedenis van die hartstogtelike liefde van Martjie vir Roelof, die hom voortdurend hou onder:

“die self-dwang, waar sijn
dié rede van deurgrond nie.”

totdat sijn eindelijk op die eksekusieveld van die sterwende Roelof self die rede verneem. Eweals Goethe's idylle begin die gedig op 'n gemoedelik-rustige manier, en eindig op 'n groots-pathetiese wyse. Van die stil en rustige boerplaas word ons allengs tot “'n algemeen-menselike thema” gevoer, en op die end is daar rumoer en gewoel van oorlog en ontroering in die siel van Martjie:

“En op die gras-saad van die vlakke sterf
die dag s'n laaste sonnestraal.”

Ook die kleinere taferelcjtjes, wat die digter ons op die agtergrond skilder, is meesterlik; so b.v. die tekening van die Sondagmiddag op die boerplaas in die eerste sang, van die piekniek in die vierde sang, van die someraand in die elfde sang, of van die bruilof op Soetlandsvlei in die dertiende sang.

“Tafels staan gedek op Soetlands-vlei
se werf,

in koele skaduw,
alles van die beste is daar op
wat d' afrikaanse huisvrouw kan berei,
gebakke, vrugte en blomme
in bonte mengeling.

Maar seker is die skoonste nog van al:
die bloesend-lief gesiggies,
tawwertyes, soos blomme self
met held're somer-kleure,
ryklike rondgestrooi

al tussen-deur die swarte drom
van mense;
laggies hupp'lend deur die praatgebrom,
die grappies spatfand
hier en daar,
en handtjies blank en fijn
wat help om rond te dien.”

Dat Celliers met woorde kan tower, bewijs o.a. die volgende citaat:—

“ Geslote ten halve die luike
—die groene luike van die rame—
soos oge swaar van sluimering
bij middag-sonnestew;
mure en stoep hier en daar
bestrooi met liggende skiffies,
waar die sonlig val deur die blare,
deur die donkere loof van die eike.”

Van Martjie haar lag het dit:

“ Dit val soos musiek van haar mondjie,
soos klippies wat ploems in die water.”

Maar genoeg. “ Martjie ” is 'n letterkundige skat, waarop elke Afrikaner kan groot wees. Dit is 'n boek, wat elkeen moet koop en lees en herlees.

“WAT MEVROUW GENERAAL JOUBERT VERTELT.” Door J. Rempel-Koopman. H.A.U.M. v/h. Jacq. Dusseau en Ko.: Kaapstad; J. H. de Bussy: Amsterdam, Pretoria en Johannesburg; 2s. 6d.

Hierdie boekie van 96 bladsjies is gedeeltelik in Hollands geskrywe, maar waar die woorde van mevr. Joubert aangehaal word, geskied dit altyd in suiwer Afrikaans. Die werk van mevr. Rempel is eentlied die verslag van 'n onderhoud, wat sij met mevr. genl. Joubert gehad het. Dit is 'n belangrike bydrae tot die kennis van die verlede van ons volk, want dit gee ons 'n blik nie alleen op die loopbaan van 'n merkwaardige vrou nie, maar ook en vooral op die lewe van die voortrekkers. Ons gee die volgende 'n voorbeeld, van wat mevr. genl. Joubert vertel:—

“ Een dag kom daar mense waarskui: Vlugg, vlugg, die kaffers kom aan—dit was bij Veglaer aan Boesmansrivier in Natal geveres—en toe sien ons bowe op die kop die kaffers. Ons sien, hulle kom so dansdans aan. Duusend en duusend word hulle; swart het die kop gelijk, en jij weet, hulle spring hoog, als hul aan kom loop..... Ons kleine klompie mense het toe die laer klaar gemaak vir die aanval. Hulle het net sestien waens gehad, en kijk, so het ons die waens aan mekaar gemaak. (Mevr. Joubert staat op en plaas enige stoele met die sittinge teen mekaar.) Kijk, só het die waens gestaan, in die rondte; hul is met kettings en touwe en rieme aan mekaar geheg, soos die stoele nou staan, die ene sij disselboom onder die andere wa en geskui. Die mans kap die doringbome en die meisies sleep die takke aan, altyd maar die takke om die laer mee te versterk, sodat daar niks tussen deur kan nie. En dit het nie so maar so stadig-aan gegaan nie; dit was haastig-haastig; die mans 't maar geroep: ‘Haastig, gow, die kaffers kom aan’..... (Mevr. Rempel vra, of die kinders nie bang was nie.) Nee, die kinders het nie geweet, wat bang beteken nie. Hul 't geen tijd gekrij om bang te word nie. Die jongens het klein al help skiet, en die meisies het die gewere moes laai. Elke man had twee gewere, of meer. Dan staan ons meisies regop met die roer in die arm. ‘Geef, sé net die vader en sij krij die lee geweer, en bij die, wat gelai is. So staan ons meisies vir ure en ure. Die mans skiet, wat hul kan, die meisies laai die roers. ‘Geef’ anders hoor jij nie..... (Mevr. Rempel vra of die vrouens nie senuwagtig was nie.) Senuwees—ons het die woord selfs nie geken nie. Weet jij, wat die vroue gemaak het? Hulle 't nie so'n ding als senuwees kan gebruik nie. . . . hulle het moes koels giet . . . koels giet, terwijl die assegaie om hulle koppe gier. . . . Dis mijn eie koelvorm, hierdie. . . . Die kokende lood skop ons in 'n loodlep, giet 't hierin, dan sluit ons dit toe, stop 't in kop water en klaar is die koel. En partijkier was daar nie lood genoeg in die laer nie, en dan het ons al, wat tin was, aangebring—drinbekers en borde en skottels en kanne. Jij weet, vroer het 'n mens al die

goedjies van tin gekrij—en ons het dit bij die lood ingegooi, en so uitgehou.”

En hoor, hoe die voortrekkers se meisiekinders poppe gemaak het:—

“ Ons moeders het vir ons o lappies gegee, en ons het gras daarin gestop en so poppe gemaak. Die gesigte krij ons van die vliese van die lever of niertjies Ons trek die vliese af en was hulle mooi skoon met water en seep. En dan teken ons op die lap, wat die kop voorstel, die wenkbroue, die neus en die oë en die mond, en ons trek die vlies oor die pop se kop, om die getekende gesig mooi te laat deurskijn.”

Ook van die afrikaanse taal het Mevr. Joubert iets te vertel:—

“ Na hom (eerw. Erasmus Smit) het ons Lindley gekrij, soos ek jou vertel het. Hij het behalwe Afrikaans, ook baie goed die Basoetoos hul taal kon praai. Ag ja, die Afrikaans van nou se dae is verskriklik verbaster. Die Afrikaans uit die ou dae is baie mooier. Dit kom, omdat ons het nie Engels kon praai nie. Ons het nie gepraai nie van Missies en Mis. 'n Mens hoor nou nie anders nie, maar ons Juffer en Juffrow en Nool en Baas is glad vergeet. En dis tog ons eie taal, maar die Missies en Mis..... (Mevr. Joubert werd minagend sarkasties.) Missies en Mis is mos die Engelsman se taal.”

Die volgende is een van die “stories,” wat ons meegedeel word:—

“ Ek het een dag 'n mooie storie gehoor van 'n paar mans, wat op die leeuwjjig gegaan het. Hulle siet die leeuw en klim van die wa af en stoot die wa saggies-saggies agteruit om digterbij te kan kom. En toen hulle dink, hulle is nabij genoeg, kom hulle agter die wa weg en wil skiet. Maar die leeuw is weg. Hulle soek en soek, maar kan hom nie meer raak sien nie. Nadat hulle nog so 'n rukkie gelij het, klim hulle weer op die wa en rij somarsou huis toe. Bij die huis kom die vrou en die dogter help uitspan, en toen hulle onder die tent van die wa sien, daar krij hulle die leeuw..... Maar dis maar 'n storie, wat ek van ander gehoor 't; daar is nie van mijn mense bijgewees nie.”

Mevr. Joubert is 'n pragtige voorbeeld van die ou stoere voortrekkersvolk en haar geskiedenis boei van begin tot end. Als ons een fout in die boekie mag aanwijs, dan is dit dit, dat hij veels te kort is!

“TWEË SUSTERS.” Deur Chris. C. Euvrard. Tweede uitgawe. J. C. Juta & Ko.: Kaapstad. 2s. 6d. Posvrij 2s. 10d.

Dit is 'n Afrikaanse novelle, waaraan die Zuid-Afrikaanse Akademie van Taal, Letteren en Kunst in sijn wedstrijd van 1914 die eerste prijs toegeken het. Dit vertel ons die lotgevallen van twee susters in die Engels-Afrikaanse oorlog van 1899-1902; en op natuurgetroue wijze word ons beskrywe die koms van die Kakes op die boerplaas, die vervoer van die gesin naar Heilbron, die kampele aldaar, en die verblijf op Oos-Londen. Alles word ons op 'n ongekunstelde, kinderlik-eenvoudige manier vertel: van 'n deftige stijl en van 'n ingewikkelde intrige of uitgewerkte karakterskildering is geen sprake. Die werkie is die eersteling van die skryfster en vertoon dan ook in menige opsig tekens van onervarenheid; maar ons meen daarin tog te sien die kieme van 'n verhaalstijl, wat veel vir die toekoms belowe.

Die inhoud raak een van die donkerste tijdperke in ons volksgeschiedenis—en wat ons ook al mag dink van die kunswaarde van die novelle, aan sijn mag op ons gemoed en ons hart kan ons nie twijfel nie.

Een volk, dat sijn grooten niet erkent, mist de levensvoorwaarden voor de vorming van 'en krachtige natie: het ljdjt aan korruptie van intensieve kracht.—Euvrard van Vleminczhove.

Afrikaanse Taalvereniging, Tak Stellenbosch.

JAARVERSLAG 1915.

DIE afgelopen jaar was op elke gebied 'n woelige jaar gewees. Die oorlog in Europa het sijn skaduw ook op ons land gewerp, met die gevolg, dat die gemoedere ook hier gaande gemaak is. Oorlog en politiek was altijd en oral aan die orde van die dag; en dié bedrijwigheid het veel nadelig gewerk op die verstandelike ontwikkeling van ons bevolking, want in so 'n tijd van opgewondenheid vernag vooroordeel en luidrugtigheid dikwels veel meer dan die ingegewe of uitgeredeneerde waarheid.

Gelukkig kan ons konstateer, dat die A.T.V. heel min deur die landsomstandighede van sijn koers gebring is geword. Ons het gereeld met ons werk voortgegaan, en ons vergaderinge en bijeenkomste was altijd 'n groot sukses. Die sukses is alleen daardeur te verklaar, dat ons beweging diepe wortels in ons volkslewe en -karakter het, en dat dit nie so maklik soos ander beweginge uit die pad kan geskuive word.

Ons Vereniging het nie alleen sijn vroeger gewonne terrein behou nie; hij het nuwe veroweringe aan verskillende kante gemaak en behou. Daar is op verskeie plase nuwe Takke gestig; en ons eie Tak het sijn ledetal van 150 in 1914 nou al op 210 gebring.

Ons werksaamhede van die jaar het begin met die gebruiklike vrugtefees, bij welke geleentheid ook toesprake gelewer is deur eerv. prop. N. J. van der Merwe en deur dr. T. B. Muller.

Ons toneelgeselskap het tweemaal voor die Stellenbosse publiek getree met "Die Wereld die draai" van adv. Langenhoven. Dieselfde stuk is ook aan die Párel opgevoer geword, dat die opvoering oral 'n geweldige sukses was, is ou geskiedenis. Ons bring hierbij ons hartelike dank aan al die spelers, en sijn name aan mnr. J. Boukes; die als leier van die geselskap hom in elke opsig verdienstelik gemaak het.

In Junie is daar 'n lesing deur ons Voorsitter gegee oor "Die Herkoms van die Afrikaanse Nasie." Dit is deur vele belangstellendes bijgewoon geword, en die geesdrif in verband met ons beweging was klaarblyklik. Die lesing het later in "Ons Moedertaal" verskijn.

Ook op letterkundige gebied het ons tak hom geroer. Dr. Muller, deur ons daartoe aangevraag, is nou besig aan die vertaling in Afrikaans van "The Brunt of the War" deur mej. Emily Hobhouse. Ons tak het bij mnr. E. Stockenström aangeklop, met die gevolg, dat hij nou yinnig besig is aan 'n "Geskiedenis van Suid-Afrika." Dan het die Werda-Komitee en ons Tak tesame als 'n brochure uitgegee 'n lesing van prof. Fremantle oor "Die Britse Rijk en Nasionaliteit." Eindelik het ons Tak drie volksliedere op 'n los blaadje laat druk en goedkoop versprei. Die liedere is nie alleen op vergaderinge op Stellenbosch maar ook op ander plekke, b.v. Porterville en Wellington gesing. Dit is bepaald 'n kostelike idee om sulke los blaadjies met Afrikaanse liedere uit te gee, want langs die weg bereik en bewerk ons 'n gebied, wat totnogtoe woens en ledig gele het.

Na 'n lange rus van neë maande het "Ons Moedertaal" weer verskijn. Die rede vir sijn lange swij word als volg in die eerste nommer (die van Augustus) na die pause omskrywe:

"Ons wil ons lesers verseker, dat ons blad geensins dood was nie; hij het maar gerus, en vir 'n oomblikke opsj gestaen om nie dalk meegesleep en versind te word nie deur die uitgehongerde oorlogshonde, wat nou vir twaalf maande al besig is om die wêreld te verlek en verfoes." Soos dit op 'n ander plek in dieselfde Augustus-nommer heet, "Ons

Moedertaal" het stil-blij die voorsigtigste geag. In Augustus het ons toe weer opnuw begin. Jammer maar, dat daar so veel ophoudbij die drukkers was, wat ten gevolge had, dat die eerste nommers lang vertraag is. Sulke ophoudbij is bepaald te betreue, want dit maak vele lesers moeilik en ongeduldig. Ons vertrou egter, dat daar voortaan niks meer sal haper nie, en dat ons blad 'n ereplaa onder ons Suid-Afrikaanse tydskrifte sal inneem.

Die redaksie van "Ons Moedertaal" het enige wijsinge ondergaan. Mnr. Tomlinson het naar die Vrijstaat vertrek, en kon dus nie meer 'n werkende aandeel neem nie. Dr. Muller het bedank als redakteur, daar sijn ander werksaamhede al sijn tijd in beslag neem. Als nuwe redakteur werd toe aangestel die here P. B. Ackermann en P. du Toit. Die landsomstandighede is natuurlik teene ommeddelike sukses van so 'n blad als "Ons Moedertaal," maar met die nodige hulp en inspanning moet dit tog gouw 'n sukses word.

Die geldelike staat van die Vereniging gee geen rede tot klage nie. Daarentrent sal 'n nader biesonderhede van die penningmeester krij.

Ons eindig met 'n woord van dank aan die lede van die Vereniging en vooral aan die lede van die Bestuur vir die hartelike samewerking, wat daar altijd gewees het. Gereed vir die strijd, met 'n vaste bewussing van die reg en geregtigheid van ons saak en met 'n onwrikbare hoop op die uiteindelike oorwinning daarvan, tree ons 1916 toegemoet.

Namens die Bestuur,
JOHANNES J. SMITH,
Voorsitt.-r.

21 Oktober 1915.

AAN MIJN VADERLAND.

Trouwe liefde al mijn dae,
sweer ek jou met hand en hart!
Al jouw vreug is mijn behae,
en jouw leed mijn diepste smart!

Want mijn alles, selfs mijn lewe,
dank ek jou, mijn vaderland:
dis van jou mij vrij gegewe,
uitgereik met milde hand.

Daarom sing ek jou mijn sange
en mijn lied're vir altijd;
daarom is ook mijn verlange
en mijn strewre jou gewijf.

Maar ons is nie net verenig
als jij in die sonskijn baai:
ek wil ook jouw smarte lenig,
als die stormwind angstig waai.

En nie net met woordelkanke
is ek tot jouw diens hereid:
met mijn daad is jij te danke
in jouw nood en angst en strijd.

Ek sal pal staan, tot ek sterwe
teen tiranne, wat jou druk:
tronk, verbanning wil ek erwe,
eer ek voor hul gruvels buk.

Is die nagte soms ook duister,
eind'lik daag dit in die oos,
en die dag vol glans en luister
bring die matte strijder troos.

Trouwe liefde al mijn dae,
sweer ek jou met hand en hart!
Al jouw vreug is mijn behae,
en jouw leed mijn diepste smart!

W. K. VAN ELSSEN.